

Justyna E. Kulikowska-Kulesza

Polskie postępowanie przed sądami administracyjnymi w świetle standardów ETPC

w zakresie
prawa do rzetelnego
procesu sądowego

Fragm. książki
materiał promocyjny

Jakie konsekwencje w polskim postępowaniu sądowoadministracyjnym – tak w samej procedurze, jak i w prawie ją regulującym, wywołują standardy wypracowane przez Europejski Trybunał Praw Człowieka w zakresie prawa do rzetelnego procesu sądowego?

Justyna E. Kulikowska-Kulesza

Polskie postępowanie
przed sądami
administracyjnymi
w świetle
standardów ETPC

w zakresie
prawa do rzetelnego
procesu sądowego

edu-Libri

Kraków-Legionowo 2016

© edu-Libri s.c. 2016

Redakcja merytoryczna: Katarzyna Chilimoniuk

Korekta: edu-Libri

Projekt okładki i stron tytułowych: GRAFOS

Na podstawie rozprawy doktorskiej
napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Dariusza R. Kijowskiego

Recenzenci:

prof. dr hab. Jan Zimmermann, Uniwersytet Jagielloński

dr hab. Ewa K. Czech, prof. UwB Uniwersytet w Białymstoku

Publikacja wydana ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach
projektu Badań Młodych Naukowców nr 532 zrealizowanego na Wydziale Prawa
Uniwersytetu w Białymstoku

Wydawnictwo edu-Libri

ul. Zalesie 15, 30-384 Kraków

e-mail: edu-libri@edu-libri.pl

Skład i łamanie: GRAFOS

Druk i oprawa: Sowa Sp. z o.o.
Piaseczno

ISBN (druk) 978-83-63804-70-1

ISBN e-book (PDF) 978-83-63804-71-8

ISBN e-book (epub) 978-83-63804-72-5

ISBN e-book (mobi) 978-83-63804-73-2

Spis treści

Wykaz skrótów	7
Wstęp	9
1. Prawo do rzetelnego procesu sądowego jako publiczne prawo podmiotowe ...	12
1.1. Prawo publiczne	12
1.2. Prawo podmiotowe	18
1.3. Publiczne prawo podmiotowe	20
1.4. Prawo do rzetelnego procesu sądowego	26
1.4.1. Prawo do rzetelnego procesu sądowego w ujęciu historycznym	26
1.4.2. Istota prawa do rzetelnego procesu sądowego	32
2. Prawo do rzetelnego procesu sądowego w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka	37
2.1. Prawo do rzetelnego procesu sądowego w ujęciu konwencyjnym	37
2.2. Zakres podmiotowy regulacji prawa do rzetelnego procesu sądowego	42
2.3. Zakres przedmiotowy regulacji prawa do rzetelnego procesu sądowego	44
2.3.1. Zakres przedmiotowy pojęcia „sprawa cywilna”	45
2.3.2. Zakres przedmiotowy pojęcia „sprawa karna”	51
3. Europejskie gwarancje i standardy prawa do rzetelnego procesu sądowego w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	56
3.1. Prawo dostępu do sądu	56
3.1.1. Dostęp do sądu	57
3.1.2. Ograniczenia dostępu do sądu	64
3.2. Niezawisłość i bezstronność sądów ustanowionych ustawą	68
3.2.1. Sąd jako organ ustanowiony ustawą	69
3.2.2. Pojęcie niezawisłości i jej europejskie standardy	74
3.2.3. Pojęcie bezstronności i jej europejskie standardy	79
3.3. Terminowość postępowania jako realizacja zasady rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie	84
3.3.1. Pojęcie rozsądnego terminu	84
3.3.2. Kryteria oceny długotrwałości postępowania sądowego	88
3.4. Publiczny charakter postępowania sądowego	94
3.4.1. Zasada publicznego procesu sądowego	94
3.4.2. Dopuszczalność wyłączenia jawności postępowania sądowego	98
3.4.3. Prawo do publicznego ogłoszenia wyroku	100

4. Prawo do rzetelnego (sprawiedliwego) procesu sądowego w świetle Konstytucji RP	103
4.1. Konstytucyjne prawo do sądu (prawo do sprawiedliwego procesu sądowego)	103
4.2. Elementy konstytucyjnego prawa do sądu (prawa do sprawiedliwego procesu sądowego).....	108
5. Postępowanie sądownoadministracyjne a realizacja wybranych standardów Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w zakresie prawa do rzetelnego procesu sądowego	123
5.1. Postępowanie przed wojewódzkimi sądami administracyjnymi a europejski standard dostępu do sądu	123
5.2. Postępowanie przed Naczelnym Sądem Administracyjnym a europejski standard dostępu do sądu	146
5.3. Prawo pomocy i zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu sądownoadministracyjnym jako realizacja gwarancji dostępu do sądu	152
5.4. Sądownictwo administracyjne w świetle standardów Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w zakresie niezawisłości i bezstronności sądów ...	163
5.5. Terminowość postępowania sądownoadministracyjnego	171
5.6. Postępowanie sądownoadministracyjne a zasada publicznego procesu sądowego	181
Zakończenie	187
Bibliografia	193

Wstęp

W myśl Europejskiej Konwencji Praw Człowieka istotą rzetelnego procesu sądowego jest prawo każdego człowieka do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą. Podkreślenia wymaga fakt, że nie jest to jedyne ujęcie przedmiotowego pojęcia. Bez wątpienia uznać można, że prawo do rzetelnego procesu sądowego jest jednocześnie gwarancją respektowania innych praw i wolności, ponieważ tylko w rzetelnym procesie jednostka może oczekiwać ochrony przysługujących jej praw i tylko w rzetelnym procesie może zostać ich pozbawiona w przypadkach prawem określonych. Takie spojrzenie na ową materię w jednoznaczny sposób uzasadnia priorytetowe znaczenie przedmiotowego prawa. Wskazać należy, że znaczna liczba skarg kierowanych do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dopatruje się naruszenia art. 6 EKPC (w sposób bezpośredni lub pośredni) i właśnie na ich podstawie można stwierdzić, iż regulowane są w nim kwestie o kluczowym znaczeniu (w 2013 r. ETPC orzekał 916 razy, w tym 797 razy odnajdując choć jedno naruszenie EKPC, 96 razy nie odnajdując naruszenia EKPC, 5 razy dopuszczając ugodę między stronami oraz 21 razy w formie innego orzeczenia; w tej liczbie 166 orzeczeń dotyczyło zawartego w art. 6 EKPC prawa do rzetelnego procesu sądowego). Prawo jednostki do rzetelnego procesu sądowego zajmuje ważne miejsce w demokratycznym społeczeństwie i ma ogromne znaczenie dla prawidłowego mechanizmu demokracji. Właśnie z tego względu nie może być wąsko pojmowane. W związku z powyższym próba przedstawienia pojęcia „prawo do rzetelnego procesu” wymaga spojrzenia na nie w sposób bardzo szeroki, nie pomijając żadnego elementu, który może stanowić podstawę jego realizacji, gdyż jakkolwiek wykładnia ścieśniająca nie odpowiadałaby ani celowi, ani charakterowi przedmiotowego prawa.

Analiza do rzetelnego procesu sądowego powinna opierać się przede wszystkim na dokonaniach ETPC w Strasburgu, ponieważ w procesie wykładni art. 6 EKPC podstawową rolę odgrywa tzw. wykładnia orzecznicza ETPC, któremu *lege artis* przysługuje kompetencja do interpretowania tego traktatu i tylko jego orzeczenia korzystają z faktycznego i prawnego autorytetu odnośnie do rzeczy zinterpretowanej. Autorzy EKPC oparli bowiem kontrolę jej stosowania właśnie na

działalności orzeczniczej. Konieczne jest zatem podkreślenie szczególnego znaczenia ETPC, tworzącego europejski mechanizm ochrony praw człowieka, który cieszy się uzasadnioną opinią najskuteczniejszego w porównaniu z innymi międzynarodowymi systemami takiej ochrony.

Niniejsza publikacja została przygotowana na podstawie rozprawy doktorskiej. Asumptem wyboru przedmiotu badań było ogromne zainteresowanie problematyką prawa do rzetelnego procesu sądowego i działalnością orzeczniczą ETPC, jak i tematyką z zakresu postępowania sądowoadministracyjnego. Obecnie dominują opracowania, które opisują prawo do rzetelnego procesu sądowego, odnosząc się do postępowania cywilnego czy postępowania w sprawach z zakresu prawa karnego. Brak jest natomiast aktualnego ujęcia tej problematyki w odniesieniu do postępowania sądowoadministracyjnego. Oczywiście w literaturze znajdują się opracowania w przedmiotowym temacie, natomiast w przeważającej części skupiają się one na wybranej gwarancji z prawa do rzetelnego procesu sądowego. Znaczna część publikacji odnosi się do problematyki z zakresu przewlekłości postępowania. Wskazane przyczyny stanowiły podłoże do przyjęcia takiej problematyki poprzez próbę kompleksowego ujęcia przedmiotowego zagadnienia. Taka próba może doprowadzić do wyjaśnienia niektórych wątpliwości albo stanowić przyczynek do dalszych rozważań i dyskusji. Ważną rolę przy podejmowaniu decyzji o wyborze tematu odegrało też fundamentalne znaczenie prawa do rzetelnego postępowania sądowego w praktyce. Jest to prawo, które – w mojej ocenie – stanowi gwarancję odpowiedniej realizacji pozostałych praw, a przeniesienie standardów jego realizacji na grunt postępowania sądowoadministracyjnego stanowi swoistego rodzaju wyzwanie, ponieważ sądownictwo administracyjne nie opiera się na takich samych zasadach jak sądownictwo powszechne. Wszystkie przedstawione aspekty wpłynęły na podjęcie decyzji o przedstawieniu prawa do rzetelnego procesu sądowego w polskim postępowaniu sądowoadministracyjnym w kontekście praktyki przed ETPC, ponieważ to właśnie jego orzeczenia tworzą tzw. standardy strasburskie, które kształtują poszczególne gwarancje niniejszego prawa. Należy zbadać, czy są one również respektowane w naszym kraju.

Wskazać należy, że dostrzegalna jest pewna luka w literaturze w przywołanym zakresie. Mianowicie chodzi tu o spojrzenie na gwarancje prawa do rzetelnego procesu sądowego właśnie w polskim postępowaniu sądowoadministracyjnym. Stwierdzić można, że w takim ujęciu podjęta w tej publikacji problematyka nie została dogłębnie zbadana. Prowadzenie badań w zakresie realizacji prawa do rzetelnego procesu sądowego w polskim postępowaniu sądowoadministracyjnym jest także konieczne ze względu na pojawiającą się negatywną ocenę realizacji tego prawa w odbiorze społecznym, jak również wśród teoretyków prawa w określonych aspektach.

Należy zwrócić uwagę również na fakt, że wraz z upływem czasu stanowisko ETPC w zakresie gwarancji z art. 6 EKPC ulegało zmianom. Odnaleźć można orzeczenia, które wywierały i wciąż wywierają szczególny wpływ na postrzeganie omawianej problematyki. Pojawiły się także nowe orzeczenia, które odnoszą się do przedmiotowej materii na gruncie właśnie postępowania sądowoadministracyjnego. Skutkuje to potrzebą nowego, aktualnego opracowania problematyki prawa

do rzetelnego procesu sądowego, biorąc pod rozwagę ostatnie orzeczenia organów strasburskich, zestawiając je ze stanowiskami przedstawianymi przez teoretyków prawa. Konieczne zatem staje się przeprowadzenie porównania stanowisk ETPC z podejściem przedstawicieli doktryny do przedmiotowego zagadnienia.

Głównym celem niniejszej publikacji jest przedstawienie postępowania przed sądami administracyjnymi w świetle prawa do rzetelnego procesu sądowego. Przeprowadzona zostanie analiza standardów tego prawa, wypracowanych przez działalność orzeczniczą ETPC oraz ich realizacja w naszym kraju. Podjęte działania mają odpowiedzieć na pytanie, czy orzecznicza działalność ETPC i wypracowane przez niego standardy w zakresie prawa do rzetelnego procesu sądowego wywołują konsekwencje w polskim postępowaniu sędziowskoadministracyjnym – zarówno w samej procedurze, jak i w prawie ją regulującym. Warto jednak podkreślić, że do postępowania sędziowskoadministracyjnego odnieść można tylko wybrane gwarancje wynikające z art. 6 EKPC (konwencyjne prawo do rzetelnego procesu sądowego zawiera wiele gwarancji, które odnoszą się wyłącznie do postępowania w sprawach karnych i procedury karnej, w konsekwencji czego nie zostały objęte przedmiotem badań). Ukazane zostały różne aspekty przedmiotowego zagadnienia, poniekąd pomocnicze, których dostrzeżenie jest niezbędne w celu właściwego i wyczerpującego omówienia wątku głównego. Uwzględniając powyższe założenia, przyjęto następującą hipotezę badawczą: Wpływ standardów ETPC w zakresie prawa do rzetelnego procesu sądowego na polskie postępowanie przed sądami administracyjnymi należy uznać za znaczący. Przejawia się on zarówno w uregulowaniach dotyczących organizacji sądownictwa administracyjnego, jak i w obowiązującej w nim procedurze. Dostrzec go można także w praktyce orzeczniczej sądów administracyjnych.

Przechodząc do szczegółowego spisu treści, należy wskazać, że rozdział 1 poświęcono omówieniu zagadnień pojęciowych, takich jak pojęcie prawa publicznego, prawa podmiotowego oraz publicznego prawa podmiotowego, a także pojęcie samego prawa do rzetelnego procesu sądowego, biorąc również pod uwagę zarys historyczny jego ewolucji. Wyjaśnienie przedstawionych powyżej kwestii jest niezbędne, aby przejść do samego prawa do rzetelnego procesu sądowego, jego charakteru prawnego i treści. Rozdział 2 przedstawia prawo do rzetelnego procesu sądowego na gruncie art. 6 EKPC. W pierwszej kolejności omówiłam samo pojęcie rzetelnego procesu na gruncie tej konwencji. Następnie zaprezentowałam zakres podmiotowy i zakres przedmiotowy niniejszego prawa, odnosząc rozważania zarówno do zakresu przedmiotowego „sprawy cywilnej”, jak i zakresu przedmiotowego „sprawy karnej”. W rozdziale 3 przedstawiłam kluczowe europejskie standardy prawa do rzetelnego procesu sądowego w świetle orzecznictwa ETPC. Ukazałam w nim rozwój stanowiska ETPC w kwestii poszczególnych gwarancji z art. 6 EKPC. Rozdział 4 został poświęcony analizie prawa do rzetelnego (sprawiedliwego) procesu sądowego na gruncie Konstytucji RP. Ostatni rozdział odzwierciedla próbę zbadania postępowania sędziowskoadministracyjnego w świetle wybranych w rozdziale 3 standardów. W tym miejscu zaprezentowałam konsekwencje oraz oceniłam wpływ orzecznictwa ETPC w zakresie prawa do rzetelnego procesu sądowego na polskie postępowanie sędziowskoadministracyjne.

Bibliografia

1. Literatura

- Abrahamson S. [2003], *Thorny Issues and Slippery Slopes: Perspectives on Judicial Independence*, Ohio St. L.J., t. 64, nr 3.
- Adamiak B. [2003], *Model sądownictwa administracyjnego a funkcje sądownictwa administracyjnego*, [w:] J. Stelmasiak, J. Niczyporuk, S. Fundowicz (red.), *Polski model sądownictwa administracyjnego*, Lublin.
- Adamiak B. [2006], *Z problematyki właściwości sądów administracyjnych (art. 3 § 2 pkt 4 PPSA)*, ZNSA, nr 2.
- Adamiak B., Borkowski J. [2004], *Postępowanie administracyjne i sądownoadministracyjne*, Warszawa.
- Adamiak B., Borkowski J. [2007], *Postępowanie administracyjne i sądownoadministracyjne*, Warszawa.
- Adamiak B., Borkowski J. [2008], *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa.
- Adamiak B., Borkowski J. [2011a], *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa.
- Adamiak B., Borkowski J. [2011b], *Postępowanie administracyjne i sądownoadministracyjne*, Warszawa.
- Alder J. [1989], *Constitutional and Administrative Law*, Basingstoke–Hampshire.
- Arnold R. [1996], *Znaczenie prawa europejskiego dla polskiej praktyki prawnej*, MoP, nr 7.
- Arnold R. [1999], *Prawo do rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie*, MoP, nr 2.
- Babiak M. [2005], *Skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki*, R.Pr., nr 3.
- Baduchowska M. [2005], *Prawo pomocy w postępowaniu sądownoadministracyjnym*, Doradztwo Podatkowe, nr 9.
- Banaszak B. [1999], *Prawo konstytucyjne*, Warszawa.
- Banaszak B. [2004], *Porównawcze prawo konstytucyjne współczesnych państw demokratycznych*, Kraków.
- Banaszak B. [2009], *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. I, Warszawa.
- Banaszak B. [2012a], *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. II, Warszawa.
- Banaszak B. [2012b], *Prawo konstytucyjne*, Warszawa.
- Banaszak B., Preisner A. (red.) [2002], *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, Warszawa.
- Banaszak R.A. (red.) [2002], *Fair Trial Rights of the Accused: A Documentary History*, Westport.
- Barczak M. [2008], *Glosa do postanowienia WSA z dnia 9.08.2005 r., III SAB/Wa 24/05, ST*, nr 12.
- Bates E. [2010], *The Evolution of the European Convention on Human Rights – From Its Inception to the Creation of a Permanent Court of Human Rights*, Oxford.
- Bator A. (red.) [2010], *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, Warszawa.
- Bierć A. [2012], *Zarys prawa prywatnego. Część ogólna*, Warszawa.
- Bigo T. [1990], *Związki publicznoprawne w świetle ustawodawstwa polskiego*, Warszawa (reprint wydania z 1928 r.).

- Błaś A. [1999], *Problemy sądowej kontroli uprawnień dyskrejonalnych administracji publicznej*, [w:] J. Filippek (red.), *Jednolitość orzecznictwa sądownoadministracyjnego i administracyjnego w sprawach samorządowych*, Kraków.
- Boć J. [1998], *Konstytucje Rzeczypospolitej Polskiej oraz komentarz do Konstytucji RP z 1997 r.*, Wrocław.
- Boć J. [2002], *Prawo administracyjne*, Wrocław.
- Boć J. (red.) [2005], *Prawniczy słownik wyrazów trudnych*, Wrocław.
- Boć J., Kuta T. [1984], *Prawo administracyjne. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa.
- Bochenek W., Królczyk D. [2004], *Zakres sądowej kontroli działalności administracji publicznej w świetle konstytucji i ustaw o sądownictwie administracyjnym*, „Przegląd Prawa i Administracji”, nr 60.
- Bogusz M. [2000], *Pojęcie aktów lub czynności z zakresu administracji publicznej dotyczących przyznania, stwierdzenia albo uznania uprawnienia lub obowiązku, wynikających z przepisów prawa w rozumieniu art. 16 ust. 1 pkt 4 ustawy o NSA, ST*, nr 1–2.
- Bogusz M. [2004], *Powaga rzeczy osądzonej w nowym postępowaniu sądownoadministracyjnym*, PiP, nr 6.
- Bogusz M. [2006], *Glosa do postanowienia WSA z dnia 15.07.2005 r.*, II SAB/Bd 23/04, OSP, nr 3.
- Bogusz M. [2009], *Glosa do wyroku NSA z dnia 20.11.2008 r.*, I OSK 611/08, GSP, Prz.Orz., nr 3.
- Bojańczyk A. [2000], *Skarga do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu (pozainstancyjny środek odwoławczy od prawomocnych wyroków sądów karnych) wyrazem konstytucjonalizacji systemu prawa karnego procesowego*, [w:] J. Czapska i in. (red.), *Zasady procesu karnego wobec wyzwań współczesności. Księga jubileuszowa ku czci profesora Stanisława Waltośa*, Warszawa.
- Borkowski J. [1998], *Decyzja administracyjna*, Łódź–Zielona Góra.
- Borkowski J. [2002], *Reforma polskiego sądownictwa administracyjnego*, PiP, nr 5.
- Borkowski J. [2003], *Ustawy o dwuinstancyjnym sądownictwie administracyjnym*, cz. I, MoP 2003, nr 3; cz. II, MoP, nr 8.
- Carey Miller D.L., Zimmermann R. (red.) [1997], *The Civilian Tradition and Scots Law. Aberdeen Quincentenary Essays*, Berlin.
- Chaciński J. [2004], *Prawa podmiotowe a ochrona dóbr osobistych*, Lublin.
- Chlebny J. [2005], *Sądowa kontrola administracji w świetle rekomendacji Rady Europy*, PiP, nr 12.
- Chmaj M. (red.) [2008], *Wolności i prawa człowieka w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa.
- Chróścielewski W. [1994], *Akt administracyjny generalny*, Łódź.
- Chróścielewski W. [1998], *Glosa do wyroku NSA z 17 III 1997 r.*, IV SA 1058/96, OSN, nr 3.
- Chróścielewski W. [2004], *Strony i uczestnicy postępowania sądownoadministracyjnego*, PiP, nr 9.
- Chróścielewski W., Tarno J.P. [2009], *Postępowanie administracyjne i przed sądami administracyjnymi*, Warszawa.
- Cienkowski W. [1993], *Praktyczny słownik wyrazów bliskoznacznych*, Warszawa.
- Czeszejko-Sochacki Z. [1997], *Prawo do sądu w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej – ogólna charakterystyka*, PiP, nr 11–12.
- Czeszejko-Sochacki Z. [1999], *O wymiarze sprawiedliwości w świetle Konstytucji, międzynarodowych standardów i praktyki*, PiP, nr 9.
- Cieślak Z. [2002], *Istota i zakres prawa administracyjnego*, [w:] Z. Niewiadomski (red.), *Prawo administracyjne. Część ogólna*, Warszawa.
- Dąbek D. [2004], *Prawo miejscowe samorządu terytorialnego*, Bydgoszcz–Kraków.
- Dąbek D. [2007], *Prawo miejscowe*, Warszawa.
- Dauter B. (red.) [2007], *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Orzecznictwo*, Warszawa.
- Dauter B. (red.) [2009], *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa.
- Dauter B., Gruszczynski B., Kabat A., Niezgódka-Medek M. [2005], *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Kraków.
- Defecińska-Tomczak K., Kmiecik Z. [2008], *Dylematy typologii prawnych form działania administracji publicznej*, [w:] L. Zacharko, A. Matan, G. Łaszczycza (red.), *Ewolucja prawnych form administracji publicznej. Księga jubileuszowa z okazji 60. rocznicy urodzin Profesora Ernesta Knosali*, Warszawa.
- Dobosz P. [2003], *Procedury administracyjne, model sądownictwa administracyjnego a „prawo pomocy”*, [w:] J. Stelmasiak, J. Niczyporuk, S. Fundowicz (red.), *Polski model sądownictwa administracyjnego*, Lublin.

- Doliwa A. [2012], *Prawo cywilne. Część ogólna*, Warszawa.
- Dolnicki B. (red.) [2005], *Ustawa o samorządzie powiatowym. Komentarz*, Kraków.
- Domański G. [1976], *Administracyjne kary pieniężne za zanieczyszczenie środowiska*, PUG, nr 12.
- Drachal J., Jagielski J., Gołaszewski P. [2011], [w:] R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa.
- Drachal J., Jagielski J., Stankiewicz R. [2011], Art. 3 [w:] R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa.
- Drachal J., Wiktorowska A., Wajda P. [2011], [w:] R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa.
- Drachal J., Wiktorowska A., Żalasińska K. [2011], [w:] R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa.
- Dudek D. (red.) [2009], *Zasady ustroju II Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa.
- Duniewska Z. [2000], *Geneza, charakterystyka i definicje prawa administracyjnego*, [w:] M. Stahl (red.), *Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, Warszawa.
- Duniewska Z. [2010], *Prawo administracyjne. Wprowadzenie*, [w:] R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel (red.), *System Prawa Administracyjnego, t. I: Instytucje prawa administracyjnego*, Warszawa.
- Dutertre G. [2004], *Key case-law extracts – European Court of Human Rights*, Strasburg.
- Filipek J. (red.) [1999], *Jednolitość orzecznictwa sądownoadministracyjnego i administracyjnego w sprawach samorządowych*, Kraków.
- Filipek J. (red.) [2003], *Jednostka w demokratycznym państwie prawa*, Bielsko-Biała.
- Frowein J.A., Peukert W. [1996], *Europäische Menschenrechtskonvention, EMRK – Kommentar*, Kehl-Strasbourg-Arlington.
- Fundowicz S. [2000], *Dychotomiczny podział prawa*, ST, nr 1–2.
- Garlicki L. [1991], *Prawo do sądu*, [w:] R. Wieruszewski (red.), *Prawa człowieka. Model prawny*, Wrocław.
- Garlicki L. [2002], *Implementacja orzecznictwa ETPC w ustawodawstwie krajowym – problemy przewlekłości postępowania*, Biul. RE, nr 2.
- Garlicki L. [2003], *Konstytucja RP. Komentarz*, Warszawa.
- Garlicki L. [2004], *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa.
- Garlicki L. [2005], *Artykuł 175 Konstytucji*, [w:] L. Garlicki (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 4, Warszawa.
- Garlicki L. (red.) [2010], *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, t. 1: *Komentarz do artykułów 1–18*, Warszawa.
- Gdulewicz E. [2005], *Sądownictwo administracyjne w Konstytucji RP, ustawach i praktyce (wybrane zagadnienia)*, [w:] W. Skrzydło (red.), *Sądy i trybunały w Konstytucji i w praktyce*, Warszawa.
- Giętkowski R. [2013], *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk.
- Gizbert-Studnicki T. [1988], *Zasady i reguły prawne*, PiP, nr 3.
- Gniewek E. (red.) [2011], *Podstawy prawa cywilnego*, Warszawa.
- Gołaczyński J., Krzywonos A. [2002], *Prawo do sądu*, [w:] B. Banaszak, A. Preisner (red.), *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, Warszawa.
- Gomułowicz A. [2008], *Aspekt prawotwórczy sądownictwa administracyjnego*, Warszawa.
- Góral J., Hauser R., Trzeciński J. (red.) [2005], *Sądownictwo administracyjne gwarantem wolności i praw obywatelskich 1980–2005*, Warszawa.
- Górecki D. (red.) [2006], *Polskie prawo konstytucjonalne w zarysie*, Kraków.
- Górecki P., Stachowiak S., Wiliński P. [2007], *Skarga na przewlekłość postępowania sądowego*, [w:] I. Nowikowski (red.), *Problemy stosowania prawa sądowego. Księga ofiarowana Profesorowi Edwardowi Skrętowiczowi*, Lublin.
- Gruszczyński B. [2005], [w:] B. Dauter, B. Gruszczyński, A. Kabat, M. Niezgódka-Medek, *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Kraków.
- Grego M. [2008], *Problem udzielania pełnomocnictwa w ramach prawa pomocy w postępowaniu sądowno-administracyjnym*, „Administracja. Teoria – Dydaktyka – Praktyka”, nr 2.
- Gudowski J. (red.) [2009], *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa. Komentarz*, Warszawa.

- Harris D.J., O'Boyle M., Warbrick C. [1995], *Law of the European Convention on Human Rights*, London–Dublin–Edynburg.
- Hauser R. [2002a], *Przekształcenie modelu polskiego sądownictwa administracyjnego*, „Forum Iuridicum”, nr 1.
- Hauser R. [2002b], *U progu reformy sądownictwa administracyjnego*, PiP nr 11.
- Hauser R., Drachal J., Mzyk E. [2003], *Dwuinstancyjne sądownictwo administracyjne. Omówienie podstawowych zasad i instytucji procesowych. Teksty aktów prawnych*, Warszawa–Zielona Góra.
- Hauser R., Kabat A. [2004], *Właściwość sądów administracyjnych*, RPEiS, nr 2.
- Hauser R., Leoński Z. (red.) [1992], *Egzekucja administracyjna. Komentarz do ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji*, Warszawa.
- Hauser R., Niewiadomski Z., Wróbel A. (red.) [2010], *System Prawa Administracyjnego*, t. 1: *Instytucje prawa administracyjnego*, Warszawa.
- Hauser R., Wierzbowski M. (red.) [2011], *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa.
- Hermeliński W. [2003], *Skuteczny środek zaskarżenia przewlekłości postępowań sądowych*, Biul. RE, nr 3.
- Hilarowicz T. [1930], *Zarys nauki administracji (ogólnej teorii prawa administracyjnego)*, Streszczenie części wykładów wygłoszonych w roku akad. 1928/1929 na Studium Administracji Komunalnej przy Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie i w Instytucie Prawa Administracyjnego miasta Łodzi, Warszawa.
- Hofmański P. [1993], *Europejska Konwencja Praw Człowieka i jej znaczenie dla prawa karnego materialnego, procesowego i wykonawczego*, Białystok.
- Hofmański P. [1995a], *Konwencja europejska a prawo karne*, Toruń.
- Hofmański P. [1995b], *Ochrona praw człowieka w prawie karnym procesowym. Zasada fair trial*, [w:] J. Skupiński (red.), *Standardy praw człowieka a polskie prawo karne*, Warszawa.
- Hofmański P. [1997a], *Komentarz do wybranych przepisów Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, [w:] E. Zielińska (red.), *Standardy prawne Rady Europy. Teksty i komentarze*, t. 3: *Prawo karne*, Warszawa.
- Hofmański P. [1997b], *Prawo do sądu w sprawach karnych jako gwarancja ochrony praw człowieka*, [w:] L. Wiśniewski (red.), *Podstawowe prawa jednostki i ich sądowa ochrona*, Warszawa.
- Hofmański P., Wróbel A. [2010], *Art. 6 – Prawo do rzetelnego procesu sądowego*, [w:] L. Garlicki (red.), *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, t. 1: *Komentarz do artykułów 1–18*, Warszawa.
- Iserzon E. [1945], *Praworządność w administracji i kontrola legalności aktów administracyjnych*, „Gazeta Administracyjna”, nr 1–3.
- Jagielska M., Jagielski J., Gołaszewski P. [2011], [w:] R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa.
- Jagielska M., Jagielski J., Stankiewicz R. [2011], [w:] R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa.
- Jagielska M., Wiktorowska A., Zalańska K. [2011], [w:] R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa.
- Jakimowicz W. [2002], *Publiczne prawa podmiotowe*, Kraków.
- Jamróz A., Kudrycka B., Klepacki Z., Mieszkowski J., Szyszkowska M. [1997], *Prawo – administracja – obywatele. Profesorowi Eugeniuszowi Smoktunowiczowi*, Białystok.
- Jasudowicz T. (oprac.) [1998], *Orzecznictwo strasburskie. Zbiór orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka 1990–1997*, t. 1–2, Toruń.
- Jaśkowska M. [2004], [w:] M. Jaśkowska, M. Masternak, E. Ochendowski, *Postępowanie sędowoadministracyjne*, Warszawa.
- Jaśkowska M. [2007], *Właściwość sądów administracyjnych – zagadnienia wybrane*, [w:] J. Zimmermann (red.), *Koncepcja systemu prawa administracyjnego, Zjazd Katedr Prawa Administracyjnego i Postępowania Administracyjnego, Zakopane, 24–27.09.2006 r.*, Warszawa.
- Jaśkowska M., Masternak M., Ochendowski E. [2004], *Postępowanie sędowoadministracyjne*, Warszawa.

- Jaśkowski K. [1999], *Kilka uwag o niezawisłości sędziowskiej*, [w:] A. Łopatka, A. Wróbel, S. Kiewicz (red.), *Państwo prawa, administracja, sądownictwo. Prace dedykowane prof. dr. hab. Januszowi Łętowskiemu w 60. rocznicę urodzin*, Warszawa.
- Jendrośka J. [1978], *Koncepcja sankcji karnej w prawie administracyjnym*, [w:] Z. Rybicki, M. Gromadzka-Grzegorzewska, M. Wyrzykowski (red.), *Zbiór studiów z zakresu nauk administracyjnych*, Wrocław.
- Jendrośka J. [2001], *Kary administracyjne*, [w:] R. Mastalski (red.), *Studia z dziedziny prawa finansowego, prawa konstytucyjnego i ochrony środowiska. Księga jubileuszowa profesora Marka Mazurkiewicza*, Wrocław.
- Jeż-Ludwichowska M. [2009], *Zasada rzetelnego procesu a postępowanie nakazowe i przyśpieszone*, [w:] J. Skorupka (red.), *Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa profesor Zofii Świdry*, Warszawa.
- Jodłowski J., Resich Z. [1997], *Postępowanie cywilne*, Warszawa.
- Johnston D. [1997], *The General Influence of Roman Institutions of State and Public Law*, [w:] D.L. Carey Miller, R. Zimmermann (red.), *The Civilian Tradition and Scots Law*, Berlin.
- Jyż G., Pławeczki Z., Szewc A. [2005], *Samorząd gminny*, Warszawa.
- Kabat A. [1997], *Prawo do sądu jako gwarancja ochrony praw człowieka w sprawach administracyjnych*, [w:] L. Wiśniewski (red.), *Podstawowe prawa jednostki i ich sądowa ochrona*, Warszawa.
- Kabat A. [2005], [w:] B. Dauter, B. Gruszczyński, A. Kabat, M. Niezgódka-Medek (red.), *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa.
- Kabat A. [2009], [w:] B. Dauter, B. Gruszczyński, A. Kabat, M. Niezgódka-Medek (red.), *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa.
- Kabat A., Kabat-Rembelska J. [2007], *Interpretacja przepisów prawa podatkowego – korzyści po zmianach?*, cz. 1, Pr. i Pod. 2007, Nr 2; cz. 2, Pr. i Pod., nr 3.
- Kamiński M. [2009], *O istocie sprawy sądownoadministracyjnej*, PPP, nr 10.
- Karski K. [2002], *Osoba prawna prawa wewnętrznego jako podmiot występujący przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka*, [w:] S. Pikulski (red.), *Ochrona praw człowieka w świetle prawa RP*, Olsztyn.
- Kasznicza S. [1946], *Polskie prawo administracyjne*, Poznań.
- Kelsen H. [1960], *Reine Rechtslehre*, Wiedeń.
- Kiełkowski T. [2004], *Sprawa administracyjna*, Kraków.
- Kijowski D.R. [1987], *W sprawie charakteru prawnego umów zawieranych przez organy administracji*, PiP, nr 6.
- Kijowski D.R. [2001], *Wymiar sprawiedliwości w sprawach administracyjnych a sądowa kontrola administracji*, [w:] I. Skrzydło-Niżnik, P. Dobosz, D. Dąbek, M. Smaga (red.), *Instytucje współczesnego prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa profesora zw. dra hab. J. Filipka*, Kraków.
- Kijowski D.R. (red.) [2000], *Dwuinstancyjne sądownictwo administracyjne. Raport Programu Reformy Administracji Publicznej*, Warszawa.
- Klonowski K. [2012], *Kontrola sądownoadministracyjna „innych aktów lub czynności z zakresu administracji publicznej dotyczących uprawnień lub obowiązków, wynikających z przepisów prawa” z art. 3 § 2 pkt 4 PPSA*, PPP, nr 5.
- Kmieciak Z. [1992], *Właściwość NSA w sprawach ze skargi organu nadzoru i na akt nadzoru*, PiP, nr 2.
- Kmieciak Z. [1996], *Prawo do sprawiedliwego procesu sądowego a standardy sądowej kontroli administracji określone przez ustawę o Naczelnym Sądzie Administracyjnym*, ST, nr 7/8.
- Kmieciak Z. [1997], *Postępowanie administracyjne w świetle standardów europejskich*, Warszawa.
- Kmieciak Z. [2000], *Ogólne zasady prawa i postępowania administracyjnego*, Warszawa.
- Kmieciak Z. [2010], *Postępowanie administracyjne i sądownoadministracyjne a prawo europejskie*, Warszawa.
- Kmieciak Z., Stahl M. [2001], *Akty nadzoru nad działalnością samorządu terytorialnego*, ST, nr 1–2.
- Kmieciak Z., Tarno J.P. [1988], *Postępowanie administracyjne oraz postępowanie przed Naczelnym Sądem Administracyjnym (w świetle orzecznictwa NSA)*, Warszawa.
- Knysiak-Molczyk H. [2004], *Prawo pomocy w ustawie z dnia 30.08.2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi*, PS, nr 11–12.
- Knysiak-Molczyk H. [2010], *Skarga kasacyjna w postępowaniu sądownoadministracyjnym*, Warszawa.
- Koba L., Waclawczyk W. (red.) [2009], *Prawa człowieka. Wybrane zagadnienia i problemy*, Warszawa.

- Kolańczyk K. [1997], *Prawo rzymskie*, Warszawa.
- Kopaliński W. (red.) [1985], *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa.
- Kręcis W. [2006], *Glosa do postanowienia NSA z dnia 23.06.2005 r.*, II OZ 519/05, OSŃ nr 5, poz. 63.
- Kręcis W. [2008], *Glosa do postanowienia NSA z dnia 1.02.2008 r.*, II FZ 4/08, OSŃ nr 6, poz. 65a.
- Kręcis W., Taras W. [2011], *Glosa do wyroku NSA dnia 20.04.2010 r.*, II OSK 699/09, ZNSA, nr 6.
- Kruk M. [1997], *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z komentarzem*, Warszawa.
- Kruszyński P. (red.) [2012], *Wykład prawa karnego procesowego*, Białystok.
- Krzyżanowska-Mierzejewska M. [2003a], *Europejska Konwencja Praw Człowieka. Refleksja nad recepcją Konwencji w Polsce po dziesięciu latach od ratyfikacji*, Biul. RE, nr 3.
- Krzyżanowska-Mierzejewska M. [2003b], *Prawo do rzetelnego postępowania sądowego. Przegląd podstawowych zasad wyrażonych w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, Biul. RE, nr 3.
- Kuciński J. [2012], *Zarys prawa*, Warszawa.
- Kuczyński T. [2001], *Glosa do uchwały SN z dnia 18 stycznia 2001 r.*, III ZP 28/00, OSŃ nr 10, poz. 149.
- Kuczyński T. [2005], *Rozgraniczenie dróg sądowych w sprawach stosunków służbowych*, [w:] J. Góral, R. Hauser, J. Trzcinański (red.), *Sądownictwo administracyjne gwarantem wolności i praw obywatelskich 1980–2005*, Warszawa.
- Kuryłowicz M., Wiliński A. [2008], *Rzymskie prawo prywatne. Zarys wykładu*, Warszawa.
- Lang J. [2010], *Postępowanie szczególnie w sprawie skargi na przewlekłość postępowania*, [w:] J. Lang (red.), *Postępowanie administracyjne i postępowanie przed sądami administracyjnymi*, Warszawa
- Lang J. (red.) [2010], *Postępowanie administracyjne i postępowanie przed sądami administracyjnymi*, Warszawa.
- Lang W. [1986], [w:] W. Lang, J. Wróblewski, S. Zawadzki, *Teoria państwa i prawa*, Warszawa.
- Langrod J.S. [2003], *Instytucje prawa administracyjnego. Zarys części ogólnej*, Kraków.
- Leoński Z. [1992], Art. 122–123, [w:] R. Hauser, Z. Leoński (red.) [1992], *Egzekucja administracyjna. Komentarz do ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji*, Warszawa.
- Lewandowski A. [2008], *Ustanowienie profesjonalnego zastępcy procesowego w ramach prawa pomocy w postępowaniu sądownoadministracyjnym*, ZNSA, nr 6.
- Lewicka R. [2004], *Realizacja prawa do sądu a spory kompetencyjne w świetle nowych regulacji prawnych*, PiP nr 11.
- Lewicki M. [2002], *Pojęcie sankcji w prawie administracyjnym*, PiP nr 8.
- Lewicki M. [2009], *Funkcje sankcji prawnych w prawie administracyjnym*, AUL. FI, nr 69.
- Lipowicz I. [1991], *Pojęcie sfery wewnętrznej administracji państwowej*, Katowice.
- Lis-Staranowicz D. [2008], *Konstytucjonalne środki ochrony wolności i praw*, [w:] M. Chmaj (red.), *Wolności i prawa człowieka w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa.
- Litewski W. [1988], *Rzymski proces cywilny*, ZNUJ. Prace Prawnicze, nr 123.
- Loengard J.S. [2010], *Magna Carta and the England of King John*, Woodbridge.
- Łaszczycza G. [2011], *Postanowienia administracyjne w ogólnym postępowaniu administracyjnym*, Warszawa.
- Łaszczycza G., Martysz C., Matan A. [2005], *Inne akty lub czynności z zakresu administracji publicznej jako przedmiot skargi do sądu administracyjnego (art. 3 § 2 pkt 1–3 ustawy PPSA)*, [w:] *Podmioty administracji publicznej i prawne formy ich działania. Studia i materiały z Konferencji Naukowej poświęconej Jubileuszowi 80. urodzin Profesora Eugeniusza Ochendowskiego, 15–16 listopada*, Toruń.
- Łączkowski W. [1999], *Ustrojowe podstawy prawa publicznego*, [w:] S. Fundowicz (red.), *Współczesne problemy prawa publicznego*, Lublin.
- Łętowska E. [1992], *Konwencja Europejska w Polsce i nasze myślenie o prawie*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego”, nr 1–4.
- Łętowska E. [2003], *Glosa do wyroku NSA z dnia 14.12.2002 r.*, II SA/Gd 4182/01, OSŃ nr 10.
- Łętowski J. [1985a], *Administracja, prawo orzecznictwo sądowe*, Warszawa.
- Łętowski J. [1985b], *W sprawie granicy między prawem publicznym a prywatnym*, [w:] B. Kordasiewicz, E. Łętowska (red.), *Prace z prawa cywilnego, wydane dla uczczenia pracy naukowej Profesora Józefa Stanisława Piątkowskiego*, Warszawa.
- Łętowski J. [1990], *Prawo administracyjne. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa.

- Machowski J. [1968], *Prawa człowieka. Zagadnienia współpracy międzynarodowej*, Warszawa.
- Malinowska I. [1996], *Prawa człowieka i ich ochrona międzynarodowa*, Warszawa.
- Mauer H. [2003], *Ogólne prawo administracyjne*, Warszawa.
- Mazurkiewicz M. [1986], *Opłaty i kary pieniężne w systemie ochrony środowiska w Polsce (struktura prawna i funkcje)*, Wrocław.
- Mađrzak H. [1997], *Prawo do sądu jako gwarancja ochrony praw człowieka*, [w:] L. Wiśniewski (red.), *Podstawowe prawa jednostki i ich sądowa ochrona*, Warszawa.
- Melchior M. [1985], *Le procès équitable dans la jurisprudence de la Cour et de la Commission Européennes de Droits de L'Homme*, Liège.
- Michalski J. (red.) [1984], *Historia sejmu polskiego*, t. 1, *Do schyłku szlacheckiej Rzeczypospolitej*, Warszawa.
- Mijal P. [2007], *Cechy charakterystyczne aktów prawa miejscowego na tle orzecznictwa sądów administracyjnych*, ZNSA, nr 5–6.
- Mik C. [1992], *Zbirowe prawa człowieka. Analiza krytyczna koncepcji*, Toruń.
- Mik C. [1994], *Koncepcja normatywna europejskiego prawa praw człowieka*, Toruń.
- Mik C. [1995], *Ochrona prawa do słusznego procesu w sprawach cywilnych Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, Biul. RE, nr 3.
- Młynarska-Sobaczewska A. [2006], *Wymiar sprawiedliwości*, [w:] D. Górecki (red.), *Polskie prawo konstytucjonalne w zarysie*, Kraków.
- Mole N., Harby C. [2001], *Right to a Fair Trial. A guide to the implementation of Article 6 of European Convention on Human Right*, Strasburg.
- Możdżeń-Marcinkowski M. [2009], *Wstęp do prawa administracyjnego ogólnego*, Warszawa.
- Mudrecki A. [2005], *Prawo strony do rzetelnego procesu przed sądem administracyjnym*, Warszawa.
- Mudrecki A. [2007], *Prawo strony do rzetelnego procesu przed sądami administracyjnymi*, ZNSA, nr 12.
- Murzynowski A., Zieliński A. [1992], *Ustrój wymiaru sprawiedliwości w przyszłej konstytucji*, PiP, nr 9.
- Niewiadomski Z. (red.) [2002], *Prawo administracyjne. Część ogólna*, Warszawa.
- Nowacki J. [1991], *Prawo przedmiotowe – prawo podmiotowe*, [w:] J. Nowacki, Z. Tobor (red.), *Wstęp do prawoznawstwa*, Katowice.
- Nowacki J. [1992], *Prawo publiczne – prawo prywatne*, Katowice.
- Nowacki J., Tobor Z. [1991], *Wstęp do prawoznawstwa*, Katowice.
- Nowakowski I. (red.) [2007], *Problemy stosowania prawa sądowego*, Księga ofiarowana Profesorowi Edwardowi Skrętowiczowi, Lublin.
- Nowicki M.A. [1992], *Wokół Konwencji Europejskiej*, Warszawa.
- Nowicki M.A. [1995], *Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, 1994*, Warszawa.
- Nowicki M.A. [1996], *Organizacje pozarządowe w postępowaniu przed Europejską Komisją i Trybunałem Praw Człowieka*, PiP, nr 7–8.
- Nowicki M.A. [1997], *Kamienie milowe. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, Warszawa.
- Nowicki M.A. [1998], *Europejska Konwencja Praw Człowieka. Wybór orzecznictwa*, Warszawa.
- Nowicki M.A. [2000], *Wokół Konwencji Europejskiej. Krótki komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, wyd. I, Kraków.
- Nowicki M.A. [2001], *Europejski Trybunał Praw Człowieka. Orzecznictwo*, t. 1: *Prawo do rzetelnego procesu*, Kraków.
- Nowicki M.A. [2002], *Wokół Konwencji Europejskiej. Krótki komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, wyd. II, Kraków.
- Nowicki M.A. (oprac.) [2005], *Nowy Europejski Trybunał Praw Człowieka. Wybór orzeczeń 1999–2004*, Kraków.
- Ochendowski E. [2007], *Zakres kontroli sądów administracyjnych i ich właściwość*, [w:] M. Jaśkowska, M. Masternak, E. Ochendowski, *Postępowanie sądownoadministracyjne*, Warszawa.
- Oniszczuk J. [2004], *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego na początku XXI w.*, Kraków.
- Opalek K. [1957], *Prawo podmiotowe. Studium z teorii prawa*, Warszawa.
- Pałatyńska J. [2009], *Prawo do rzetelnego procesu sądowego*, [w:] L. Koba, W. Waclawczyk (red.), *Prawa człowieka. Wybrane zagadnienia i problemy*, Warszawa.

- Panejko J. [1930], *Skrypt z nauki administracji i prawa administracyjnego*, Wilno.
- Petrażycki L. [1959], *Wstęp do nauki prawa i moralności. Podstawy psychologii emocjonalnej*, Warszawa.
- Pietrzykowski H. [1999], *Prawo do sądu*, PS, nr 11–12.
- Piłasewicz M., Kulikowska M. [2004], *Koszty w ustawie o postępowaniu przed sądami administracyjnymi – wybrane zagadnienia*, „Glosa”, nr 2.
- Podgórski K. [1974], *Ochrona wód przed zanieczyszczeniami w świetle prawa administracyjnego*, Warszawa.
- Poklewski-Kozieł K. [1974], *Due process of law*, [w:] W. Sokolewicz (red.), *Instytucje i doktryny prawno-polityczne Stanów Zjednoczonych Ameryki. Zagadnienia wybrane. Zbiór*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk.
- Posłuszny J., Czarnik Z., Sawuła R. (red.) [2009], *Instytucje procesu administracyjnego i sądownictwa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana prof. nadzw. dr. hab. Ludwikowi Żukowskiemu*, Przemysł–Rzeszów.
- Pradel J. [1996], *Rzetelny proces w europejskim procesie karnym*, Prok. i Pr., nr 6.
- Przybylska J. [2004], *Odpowiedzialność państwa za przewlekłość postępowania sądowego w sprawach cywilnych*, Rej., nr 9.
- Przybysz P. [1998], *Prawo do sądu w sprawach dyscyplinarnych*, PiP, nr 8.
- Przybyszewska-Szter B. [2008], *Wolności i prawa osobiste*, [w:] M. Chmaj (red.), *Wolności i prawa człowieka w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa.
- Ptak M.J., Kinstler M. [1999], *Powszechna historia państwa i prawa. Wybór tekstów źródłowych*, Wrocław.
- Radecki W. [1996], *Kary pieniężne w polskim systemie prawnym. Czy nowy rodzaj odpowiedzialności karnej*, PPK, nr 14/15.
- Radecki W. [2002], *Komentarze do ustawy – Prawo ochrony środowiska. Środki finansowo-prawne tytuł V ustawy – Prawo ochrony środowiska*, Wrocław.
- Radwański Z. [2008], *Zarys części ogólnej prawa cywilnego*, Warszawa.
- Rainer A. [1999], *Prawo do rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie*, MoP, nr 2.
- Redelbach A. [1997a], *Europejska Konwencja Praw Człowieka w polskim wymiarze sprawiedliwości*, Poznań.
- Redelbach A. [1997b], *Zasada rzetelności postępowania w rozstrzygnięciach organów strasburskich*, RPEiS, nr 2.
- Redelbach A. [1999], *Sądy a ochrona praw człowieka*, Toruń.
- Redelbach A. [2001], *Natura praw człowieka – strasburskie standardy ich ochrony*, Toruń.
- Redelbach A., Wronkowska S., Ziembliński Z. [1994], *Zarys teorii państwa i prawa*, Warszawa.
- Resich Z. [1966], *Przesłanki procesowe*, Warszawa.
- Resich Z. [1981], *Międzynarodowa ochrona praw człowieka*, Warszawa.
- Resich Z. [1985], *Istota procesu cywilnego*, Warszawa.
- Robertson A.H. [1950], *The European Convention on Human Rights*, „British Yearbook of International Law”, R. 27.
- Robertson A.H. [1960], *The European Court of Human Rights*, „The American Journal of Comparative Law”, t. 9, nr 1.
- Romańska M. [2003], *Realizacja prawa do sądu w postępowaniu przed sądami administracyjnymi – wybrane zagadnienia*, [w:] J. Filipek (red.), *Jednostka w demokratycznym państwie prawa*, Bielsko-Biała.
- Romańska M. [2005], [w:] T. Woś, H. Knysiak-Molczyk, M. Romańska (red.), *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa.
- Romańska M. [2009], *Skuteczność orzeczeń sądów administracyjnych*, Warszawa.
- Romańska M. [2011], [w:] T. Woś, H. Knysiak-Molczyk, M. Romańska (red.), *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa.
- Ruśkowski E. [1995], *Glosa do postanowienia SN z dnia 11 stycznia 1995 r., sygn. III ARN 75/94*, „Glosa”, nr 7.
- Rybicki Z. (red.) [1978], *Zbiór studiów z zakresu nauk administracyjnych*, Wrocław.
- Rylski A. [2010], *Zasady postępowania dowodowego*, [w:] Ł. Błaszczak, K. Markiewicz, E. Rutkowska-Ząbczyk (red.), *Dowody w postępowaniu cywilnym*, Warszawa.

- Safjan M. [2007], *Pojęcie i systematyka prawa prywatnego*, [w:] M. Safjan (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 1: *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa.
- Safjan M. (red.) [2007], *System Prawa Prywatnego*, t. 1: *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa
- Sagan S. [2001], *Prawo konstytucyjne Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa.
- Sanetra W. [2003], *Spór o spory kompetencyjne*, PS, nr 9.
- Sanetra W. [2011], *Sąd właściwy w rozumieniu Konstytucji RP*, PS, nr 9.
- Sarnecki P. [2003a], *Artykuł 45*, [w:] L. Garlicki (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 3, Warszawa.
- Sarnecki P. [2003b], *Uwagi do art. 45 Konstytucji*, [w:] L. Garlicki (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 3, Warszawa.
- Sarnecki P. [2005], *Prawo konstytucyjne RP*, Warszawa.
- Shaw M.N. [2000], *Prawo międzynarodowe*, Warszawa.
- Shetreet S., Deschenes J. [1985], *Judicial Independence. The Contemporary Debate*, Dordrecht.
- Siemaszko A. [1999], *Dostęp do sądu a przewlekłość postępowania*, Jur., nr 1.
- Skoczylas A. [2005], *Ocena przewlekłości postępowania sądowoadministracyjnego w świetle orzecznictwa ETPC i NSA, ZNSA*, nr 2–3.
- Skrzydło W. [2013], *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa.
- Skrzydło W. (red.) [2005], *Sądy i trybunały w Konstytucji i w praktyce*, Warszawa.
- Skrzydło-Niznik I., Dobosz P., Dąbek D., Smaga M. (red.) [2001], *Instytucje współczesnego prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa profesora zw. dra hab. Józefa Filipka*, Kraków.
- Służewski J. (red.) [1995], *Polskie prawo administracyjne*, Warszawa.
- Snitko-Pleszko M. [2002], *Prawo o ustroju sądów administracyjnych. Wybrane zagadnienia porównawcze*, EŁ nr 3.
- Sobol E. (red.) [1997], *Mały słownik języka polskiego*, Warszawa.
- Stahl M. (red.) [2000], *Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, Warszawa.
- Stahl M., Lewicka R., Lewicki M. (red.) [2011], *Sankcje administracyjne. Blaski i cienie*, Warszawa.
- Stankiewicz R. [2010], *Inne akty lub czynności z zakresu administracji publicznej jako przedmiot kontroli sądu administracyjnego (art. 3 § 2 pkt 4 PPSA)*, PPP, nr 11.
- Stec P., Załucki M. [2010], *Podstawy prawa cywilnego z umowami w administracji*, Warszawa.
- Stefański R. [2007], *Wyłączenie sędziego z mocy orzeczenia sądu*, PS, nr 7–8.
- Stelmachowski A. [1984], *Wstęp do teorii prawa cywilnego*, Warszawa.
- Stelmasiak J., Niczyporuk J., Fundowicz S. (red.) [2003], *Polski model sądownictwa administracyjnego*, Lublin.
- Suwaj R., Perkowski M. (red.) [2010a], *Koncepcja zapobiegania bezczynności w postępowaniu administracyjnym. Sprawozdanie*, Białystok.
- Suwaj R., Perkowski M. (red.) [2010b], *Prawne konsekwencje bezczynności administracji publicznej*, Białystok.
- Suwaj R., Perkowski M. (red.) [2010c], *Przeciwdziałanie bezczynności administracji publicznej. Zarys problematyki*, Białystok.
- Sykułska M. [2005], *Prawo do skutecznego środka odwoławczego na przewlekłość postępowania – skutki wyroku Kudła przeciwko Polsce dla polskiego prawa i praktyki*, GSR t. 13.
- Szewc A. [2008], *Ustawa o samorządzie województwa*, Warszawa.
- Szreniawski J. (red.) [1997], *Prawo administracyjne. Część szczegółowa*, Bydgoszcz.
- Szumiło-Kulczycka D. [2004], *Prawo administracyjno-karne*, Kraków.
- Szumiło-Kulczycka D. [2005], *Skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. Znaczenie i zakres zastosowania w sprawach karnych*, [w:] S. Waltoś, J. Czapska (red.), *Zagubiona szybkość procesu sądowego. Jak ją przywrócić*, Warszawa.
- Szumski J., Siemaszko A. [1999], *Granice niezawisłości sędziowskiej*, Jur., nr 1.
- Szymczak M. (red.) [1979], *Słownik języka polskiego*, t. 2, Warszawa.
- Świątkiewicz J. [1995], *Komentarz do ustawy o Naczelnym Sądzie Administracyjnym*, Warszawa.

- Świątkiewicz J. [1997], *Ochrona praw jednostki w ustawie o Naczelnym Sądzie Administracyjnym i w jego orzecznictwie. Wybrane zagadnienia*, [w:] A. Jamróz, B. Kudrycka B., Z. Klepacki, J. Mieszkowski, M. Szyszowska, *Prawo – administracja – obywatele. Profesorowi Eugeniuszowi Smoktunowiczowi*, Białystok.
- Tarno J.P. [2003], *Ustawy reformujące sądownictwo administracyjne. Ustrój sądów administracyjnych, postępowanie przed sądami administracyjnymi, przepisy wprowadzające*, Warszawa.
- Tarno J.P. [2004], *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, wyd. I, Warszawa.
- Tarno J.P. [2006], *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, wyd. II, Warszawa.
- Tarno J.P. [2008], *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, wyd. III, Warszawa.
- Tarno J.P., Batorowicz R. [2009], *Pojęcie sprawy sądownoadministracyjnej*, [w:] J. Posłuszny, Z. Czarnik, R. Sawuła R. (red.), *Instytucje procesu administracyjnego i sądownoadministracyjnego*, Księga jubileuszowa dedykowana prof. nadzw. dr hab. Ludwikowi Żukowskiemu, Przemyśl–Rzeszów.
- Tarno J.P., Chróścielewski W. [2011], *Postępowanie administracyjne i postępowanie przed sądami administracyjnymi*, Warszawa.
- Tiedemann P. [2012], *Wyzwania stawiane przed sędzią XXI wieku*, ZNSA, nr 6.
- Tuleja P. [1999], *Prawo do sądu*, Warszawa.
- Waltoś S. [1995], *Proces karny. Zarys systemu*, wyd. II, Warszawa.
- Waltoś S. [1998], *Proces karny. Zarys systemu*, wyd. IV, Warszawa.
- Waltoś S., Czapska J. (red.) [2005], *Zagubiona szybkość procesu sądowego. Jak ją przywrócić*, Warszawa.
- Wasilewski A. [2002], *Pojęcie „sądu” w prawie polskim w świetle standardów europejskich*, PS, nr 11/12.
- Wasilewski A. [1999], *Sądowa kontrola administracji a problem prawa do sądu*, [w:] *Księga pamiątkowa profesora Eugeniusza Ochendowskiego*, Toruń.
- Werner F. [1959], *Verwaltungsrecht als konkretisiertes Verfassungsrecht*, „Deutsches Verwaltungsblatt“, nr 74.
- Wędrychowski M.P. [1991], *Prawo do „uczciwej rozprawy” w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, PS, nr 2.
- Wierzbowski M. (red.) [2008], *Prawo administracyjne*, Warszawa
- Wierzbowski M. (red.) [2011], *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa.
- Wiliński P. [2009], *Zakończenie*, [w:] P. Wiliński (red.), *Rzetelny proces karny w orzecznictwie sądów polskich i międzynarodowych*, Warszawa.
- Wiliński P. (red.) [2009], *Rzetelny proces karny w orzecznictwie sądów polskich i międzynarodowych*, Warszawa.
- Williams G.L., Smith A.T.H. [2010], *Learning the Law*, London.
- Wincenciak M. [2008], *Sankcje w prawie administracyjnym i procedura ich wymierzania*, Warszawa.
- Winczorek P. [2008], *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Warszawa.
- Wiśniewski L. [1990], *Gwarancja praw i wolności człowieka i obywatela w przyszłej konstytucji*, [w:] Z. Kędzia (red.), *Prawa, wolności i obowiązki człowieka i obywatela w nowej polskiej konstytucji*, Poznań.
- Wiśniewski L. (red.) [1997], *Podstawowe prawa jednostki i sądowa ich ochrona*, Warszawa.
- Witkowski Z. [2006], *Prawo konstytucyjne*, Toruń.
- Wojtyczek K. [1999], *Granice ingerencji ustawodawczej w sferę praw człowieka w Konstytucji RP*, Kraków.
- Wolter A. [1982], *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa.
- Wolter A., Ignatowicz J., Stefaniuk K. [2001], *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa.
- Woś T. [1999], *Postępowanie sądownoadministracyjne*, Warszawa.
- Woś T. [2001], *Reforma sądownictwa administracyjnego. Projekty dalekie od ideału*, PiP, nr 7.
- Woś T. [2003], *Dwuinstancyjne sądownictwo administracyjne a konstytucyjne prawo do rozpatrzenia sprawy „bez nieuzasadnionej zwłoki”*, PiP, nr 8.
- Woś T. [2010], [w:] T. Woś, H. Knysiak-Molczyk, M. Romańska (red.), *Postępowanie sądownoadministracyjne*, Warszawa.
- Woś T. (red.) [2004], *Postępowanie sądownoadministracyjne*, Warszawa.

- Woś T. (red.) [2005], *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, wyd. I, Warszawa.
- Woś T. (red.) [2008], *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, wyd. II, Warszawa.
- Woś T. (red.) [2009], *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, wyd. III, Warszawa.
- Woś T. (red.) [2011], *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, wyd. IV, Warszawa.
- Wronkowska S. [1973], *Analiza pojęcia prawa podmiotowego*, Poznań.
- Wronkowska S., Zieliński M., Ziemiński Z. [1974], *Zasady prawa. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa.
- Wróbel A. [2010], *Prawo podmiotowe publiczne*, [w:] R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel (red.), *System Prawa Administracyjnego*, t. 1: *Instytucje prawa administracyjnego*, Warszawa
- Zacharko L., Matan A., Łaszczycza G. (red.) [2008], *Ewolucja prawnych form administracji publicznej. Księga jubileuszowa z okazji 60. rocznicy urodzin Profesora Ernesta Knosali*, Warszawa.
- Zdziennicki B. [2001], *Jak reformować nie niszcząc pozycji i dorobku Naczelnego Sądu Administracyjnego?*, *Jur.*, nr 12.
- Zieliński A. [1980], *Postępowanie przed Naczelnym Sądem Administracyjnym*, *PiP*, nr 4.
- Zieliński A. [1992], *Postępowanie przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w świetle prawa do sprawiedliwego procesu sądowego*, *PiP*, nr 7.
- Zieliński A. [1995], *Glosa do postanowienia SN z dnia 11.01.1995 r., sygn. akt III ARN 75/94, Pal.*, nr 9/10
- Zieliński A. [2003], *Prawo do sądu a struktura sądownictwa*, *PiP*, nr 4.
- Ziemiński Z. [1974], *Metodologiczne zagadnienia prawoznawstwa*, Warszawa.
- Ziemiński Z. [1977], *Teoria prawa*, Warszawa–Poznań.
- Ziemianin B. [2003], *Prawo cywilne. Część ogólna*, Poznań.
- Zimmermann J. [1991], *Elementy procesowe nadzoru i kontroli NSA nad samorządem terytorialnym*, *PiP*, nr 10.
- Zimmermann J. [1999], *Glosa do postanowienia NSA z dnia 24.03.1998 r., II SA 1155/97, OSP*, nr 9.
- Zimmermann J. [2002], *Przedmowa*, [w:] W. Jakimowicz (red.), *Publiczne prawa podmiotowe*, Kraków.
- Zimmermann J. [2004], *O tzw. „działaniach bezpośrednio zobowiązujących” w administracji publicznej*, [w:] *Procedura administracyjna wobec wyzwań współczesności*, Łódź.
- Zimmermann J. [2005], *Prawo administracyjne*, Kraków.
- Zimmermann J. [2005], *Z podstawowych zagadnień sądownictwa administracyjnego*, [w:] J. Góral, R. Hauser, J. Trzciniński (red.), *Sądownictwo administracyjne gwarantem wolności i praw obywatelskich 1980–2005*, Warszawa.
- Zimmermann J. [2006], *Prawo do sądu w prawie administracyjnym*, *RPEiS*, nr 2.
- Zimmermann J. (red.) [2007], *Koncepcja systemu prawa administracyjnego, Zjazd Katedr Prawa Administracyjnego i Postępowania Administracyjnego, Zakopane, 24–27.09.2006 r.*, Warszawa.
- Zimmermann M. [1964], *Z zagadnień definicji prawa administracyjnego*, *AUWr. Prawo*, nr 12.
- Zwart T. [1994], *Admissibility of Human Rights Petitions. The Case Law of the European Commission of Human Rights and the Human Rights Committee*, Boston–London.

2. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

(<http://hudoc.echr.coe.int>; <http://echr.ketse.com>)

A. & P v. Wielka Brytania z 24.04.2001 r., skarga Nr 36337/97, 35974/97, RJD 2001-III

A.W. Webb v. Wielka Brytania z 11.05.1983 r., skarga Nr 9353/81, DR 33

Abdoella v. Holandia z 25.11.1992 r., skarga Nr 12728/87, Series A Nr 248-A

Acciardi and Campagna v. Włochy z 19.05.2005 r., skarga Nr 41040/98

Acquaviva v. Francja z 21.11.1995 r., skarga Nr 19248/91, Series A Nr 333-A

Agrokompleks v. Ukraina z 6.10.2011 r., skarga Nr 23465/03

Airey v. Irlandia z 9.10.1979 r., skarga Nr 6289/73, Series A Nr 32

Ait Mouhoub v. Francja z 28.10.1998 r., skarga Nr 22924/93, RDJ 1998-VIII

Allan Jacobsson v. Szwecja (Nr 2) z 19.02.1998 r., skarga Nr 16970, RJD 1998-I

- Andrejeva v. Łotwa [GC]* z 19.02.2009 r., skarga Nr 55707/00, ECHR 2006 XIV
- Angelucci v. Włochy* z 19.02.1991 r., skarga Nr 12666/87, Series A Nr 196-C
- Argyrou and others v. Grecja* z 15.01.2009 r., skarga Nr 10468/04
- Artico v. Włochy* z 13.05.1980 r., skarga Nr 6694/74, Series A Nr 37
- Ashingdane v. Wielka Brytania* z 28.05.1985 r., skarga Nr 8225/78, Series A Nr 093
- Axen v. Niemcy* z 8.12.1983 r., skarga Nr 8273/78, Series A Nr 72
- B v. Austria* z 28.03.1990 r., skarga Nr 11968/86, Series A Nr 175
- Baggetta v. Włochy* z 25.06.1987 r., skarga Nr 10256/83, Series A Nr 119-B
- Baraona v. Portugalia* z 8.07.1987 r., skarga Nr 10092/82, Series A Nr 122
- Beaumartin v. Francja* z 24.11.1994 r., skarga Nr 15287/89, Series A Nr 296-B
- Belziuk v. Polska* z 25.03.1998 r., skarga Nr 23103/93, RJD 1998-II
- Bendenoun v. Francja* z 24.02.1994 r., skarga Nr 12547/86, Series A Nr 284
- Bentham v. Holandia* z 23.10.1985 r., skarga Nr 8848/80, Series A Nr 097
- Bernard v. Francja* z 23.04.1998 r., skarga Nr 22885/93, RJD 1998-II
- Biskupska v. Polska* z 22.07.2003 r., skarga Nr 39597/98
- Bochan v. Ukraina* z 3.05.2007 r., skarga Nr 7577/02
- Bock v. Niemcy* z 29.03.1989 r., skarga Nr 11118/84, Series A Nr 150
- Botazzi v. Włochy* z 28.07.1999 r., skarga Nr 34884/97, RJD 1999-V
- Bouilly v. Francja* z 7.12.1999 r., skarga Nr 38952/97
- Brualla Gómez de la Torre v. Hiszpania* z 19.12.1997 r., skarga Nr 26737/95 RJD 1997-VIII
- Brumărescu v. Rumunia* z 28.10.1999 r., skarga Nr 28342/95
- Bryan v. Wielka Brytania* z 22.11.1995 r., skarga Nr 19178/91, Series A Nr 335
- Buchholz v. Niemcy* z 6.05.1981 r. skarga Nr 7759/77, Series A Nr 42
- Bulut v. Austria* z 22.02.1996 r., skarga Nr 17358/90, RJD 1996-II
- Bunkate v. Holandia* z 26.05.1993 r., skarga Nr 13645/88, Series A Nr 248-B
- Caloc v. Francja* z 20.07.2000 r., skarga Nr 33951/96, RJD 2000-IX
- Cambell i Fell v. Wielka Brytania* z 28.06.1984 r., skargi Nr 7819/77, 7878/77, Series A Nr 080
- Cañete de Goñi v. Hiszpania* z 15.10.2002 r., skarga Nr 55782/00, RJD 2002-VIII
- Cappello v. Włochy* z 8.03.1991 r., skarga Nr 12783/86, Series A Nr 230-F
- Castillo Algar v. Hiszpania* z 28.10.1998 r., skarga Nr 28194/95, RJD 1998-VIII
- Charzyński v. Polska* z 1.03.2005 r., skarga Nr 15212/03
- Chatellier v. Francja* 31.03.2011 r., skarga Nr 34658/07
- Chaudet v. Francja* z 29.10.2009 r., skarga Nr 49037/06
- Chevol v. Francja* z 13.02.2003 r., skarga Nr 49636/99, ECHR 2003-III
- Çiraklar v. Turcja* z 28.10.1998 r., skarga Nr 19601/92, RJD 1998-VII Nr 94
- Clarke v. Wielka Brytania* z 25.08.2005 r., skarga Nr 23695/02, ECHR 2005-X
- Coëme i inni v. Belgia* z 22.06.2000 r., skargi Nr 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96, 33210/96, RJD 2000-VII
- Collectif National d'Information et d'Oppositional a l'Usine Melox – Collectif Stop Melox et Mox v. Francja* z 12.06.2007 r., skarga Nr 75218/01
- Colozza v. Włochy* z 12.02.1985 r., skarga Nr 9024/80, Series A Nr 89
- Comingersoll S.A. v. Portugalia* z 6.04.2000 r., skarga Nr 35382/97, RJD 2000-IV
- Cyprus v. Turcja* z 26.05.1975 r., skargi Nr 6780/74 i 6950/75
- Dalea v. Francja* z 2.02.2010 r., skarga Nr 964/07
- Danell and others v. Szwecja* z 17.01.2006 r., skarga Nr 54695/00, RJD 2006-I
- De Cubber v. Belgia* z 26.10.1984 r., skarga Nr 9186/80, Series A Nr 86
- De Geouffre de la Pradelle v. Francja* z 16.12.1992 r., skarga Nr 12964/87, Series A Nr 253-B
- De Moor v. Belgia* z 23.06.1994 r., skarga Nr 16997/90, Series A Nr 292-A
- Delcourt v. Belgia* z 17.01.1970 r., skarga Nr 2689/65, Series A Nr 011
- Derkach and Palek v. Ukraina* z 21.12.2004 r., skargi Nr 34297/02, 39574/02

- Deumeland v. Niemcy* z 29.05.1986 r., skarga Nr 9384/81, Series A Nr 100
- Deweer v. Belgia* z 27.02.1980 r., skarga Nr 6903/75, Series A Nr 35
- Di Mauro v. Włochy* z 28.07.1999 r., skarga Nr 34256/96, ECHR 1999-V
- Di Pede v. Włochy* z 26.09.1996 r., skarga Nr 15797/89, RJD 1996-IV
- Diennet v. Francja* z 26.09.1995 r., skarga Nr 18160/91, Series A Nr 325-A
- Dombo Beheer B. V. v. Holandia* z 27.10.1993 r., skarga Nr 14448/88, Series A Nr 274
- Eckle v. Niemcy* z 21.06.1981 r., skarga Nr 8130/78, Series A Nr 065
- Ekbatani v. Szwecja* z 26.05.1988 r., skarga Nr 10563/83, Series A Nr 134
- Engel and others v. Holandia* z 8.06.1976 r., skargi Nr 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, Series A Nr 22
- Ettl v. Austria* z 23.04.1987 r., skarga Nr 9273/81, Series A Nr 117-A
- Exel v. Czechy* z 5.07.2005 r., skarga Nr 48962/99
- Fay v. Austria* z 24.02.1993 r., skarga Nr 14396/88, Series A Nr 225
- Fayed v. Wielka Brytania* z 21.09.1994 r., skarga Nr 17101/90, Series A Nr 294-B
- Fazllyski v. Bułgaria* z 16.04.2013 r., skarga Nr 40908/05
- Feldbrugge v. Holandia* z 29.05.1986 r., skarga Nr 8562/79, Series A Nr 099
- Ferrantelli i Santangelo v. Włochy* z 7.08.1996 r., RJD 1998-III
- Ferrari v. Włochy* z 28.07.1999 r., skarga Nr 33440/96
- Ferrazzini v. Włochy* z 12.07.2001 r., skarga Nr 44759/98, RDJ 2001-VII
- Findlay v. Wielka Brytania* z 25.02.1997 r., skarga Nr 22107/93, RDJ 1997-I Nr 30
- Fisanotti v. Włochy* z 23.04.1998 r., skarga Nr 32305/96, RJD 1998-II
- Fischer v. Austria* z 26.04.1994 r., skarga Nr 16922/90, Series A Nr 312
- Flux v. Mołdawia (Nr 2)* z 3.07.2007 r., skarga Nr 31001/03
- Fredin v. Szwecja (Nr 2)* z 23.02.1994 r., skarga Nr 18928/91, Series A Nr 283-A
- Frydlender v. Francja* z 27.06.2000 r., skarga Nr 30979/96, RJD 2000-VII
- Gautrin and others v. Francja* z 20.05.1998 r., skargi Nr 21257/93, 21258/93, 21259/93, 21260/93, RJD 1998-III
- Georgiadis v. Grecja* z 29.05.1997 r., skarga Nr 21522/93, RJD 1997-III Nr 38
- Gillow v. Wielka Brytania* z 24.11.1986 r., skarga Nr 9063/80, Series A Nr 109
- Giuseppe Tripodi v. Włochy* z 25.01.2000 r., skarga Nr 40946/98
- Glasevann v. Niemcy* z 28.08.1986 r., skarga Nr 9228/80, Series A Nr 104
- Goddì v. Włochy* z 9.04.1984 r., skarga Nr 8966/80, Series A Nr 76
- Golder v. Wielka Brytania* z 21.02.1975 r., skarga Nr 4451/70, Series A Nr 018
- Gorou (Nr 2) v. Grecja* z 23.03.2009 r., skarga Nr 12686/03
- Grinenko v. Ukraina* z 15.11.2012 r., skarga Nr 33627/06
- Guincho v. Portugalia* z 10.07.1984 r., skarga Nr 8990/80, Series A Nr 081
- H. v. Belgia* z 30.11.1987 r., skarga Nr 8950/80, Series A Nr 127-B
- H. v. Francja* z 24.10.1989 r., skarga 10073/82, Series A Nr 162-A
- H. v. Wielka Brytania* z 2.12.1985 r., skarga Nr 11559/85
- H. v. Wielka Brytania* z 8.07.1987 r., skarga Nr 9580/81, Series A Nr 120
- Hadjianastassiou v. Grecja* z 16.12.1992 r., skarga Nr 12945/87, Series A Nr 252
- Håkansson i Sturesson v. Szwecja* z 21.02.1990 r., skarga Nr 11855/85, Series A Nr 171-A
- Hayrettin Demir v. Turcja* z 24.07.2012 r., skarga Nr 2091/07
- Helmens v. Szwecja* z 29.10.1991 r., skarga Nr 11826/85, Series A Nr 212-A
- Hennings v. Federalna Republika Niemiec* z 16.12.1992 r., skarga Nr 12129/86, Series A Nr 251-A
- Hesse-Anger v. Niemcy (decyzja)* z 17.05.2001 r., skarga Nr 45835/99, RJD 2001-VI
- Hornsby v. Grecja* z 19.03.1997 r., skarga Nr 18357/91, RJD 1997-II Nr 33
- Humen v. Polska* z 15.10.1999 r., skarga Nr 26614/95
- Hurter v. Szwajcaria* z 15.12.2005 r., skarga Nr 53146/99
- Imbrioscia v. Szwecja* z 24.11.1993 r., skarga Nr 13972/88, Series A Nr 275

- Incal v. Turcja* z 9.06.1998 r., skarga Nr 22678/93, RJD 1998-IV Nr 78
- Jodko v. Litwa* z 7.09.1999 r., skarga Nr 39350/98
- Kadubec v. Słowacja* z 2.09.1998 r., skarga Nr 27061/95, RJD 1998-VI Nr 89
- Karalevičius v. Litwa* z 7.04.2005 r., skarga Nr 53254/99
- Kart v. Turcja* z 3.12.2009 r., skarga Nr 8917/05
- Katte Klitsche de la Grange v. Włochy* z 27.10.1994 r., skarga 12539/86, Series A Nr 293-B
- Kemmache v. Francja* z 27.11.1991 r., skargi Nr 12325/86, 14992/89, Series A Nr 218
- Khalfaoui v. Francja* z 14.12.1999 r., skarga Nr 34791/97, RJD 1999-IX
- Kleyn and others v. Holandia* z 6.05.2003 r., skargi Nr 39343/98, 39654/98, 43147/98, 46664/99, RJD 2003-VI
- König v. Republika Federalna Niemiec* z 28.06.1978 r., skarga Nr 6232/73, Series A Nr 27
- Kowalczyk v. Polska* z 11.10.2011 r., skarga Nr 23987/05
- Krasuski v. Polska* 14.06.2005 r., skarga Nr 61444/00
- Kreuz v. Polska* z 19.06.2001 r., skarga Nr 28249/95, RDJ 2001-VI
- Kubiszyn v. Polska* z 30.01.2003 r., skarga Nr 37437/97
- Kudła v. Polska* z 26.10.2000 r., skarga Nr 30210/96, RJD 2000-XI
- Kulikowski v. Polska* z 19.05.2009 r., skarga Nr 18353/03
- Kwiatkowski v. Polska* z 19.04.2011 r., skarga Nr 24252/05
- Lacerda Gouveia and others v. Portugalia* z 1.03.2011 r., skarga Nr 11868/07
- Lamanna v. Austria* z 10.07.2001 r., skarga Nr 28923/95
- Langborger v. Szwecja* z 22.06.1989 r., skarga Nr 11179/84, Series A Nr 155
- Lawless v. Wielka Brytania* z 14.11.1960 r., Series A Nr 1
- Lawyer Partners A.S. v. Słowacja* z 16.06.2009 r., skargi Nr 54252/07, 3274/08, 3377/08, 3505/08, 3526/08, 3741/08, 3786/08, 3807/08, 3824/08, 15055/08, 29548/08, 29551/08, 29552/08, 29555/08, 29557/08
- Le Compte, Van Leuven i De Meyer v. Belgia* z 23.06.1981 r., skargi Nr 6878/75 i 7238/75, Series A Nr 43
- Lechner i Hess v. Austria* z 23.04.1987 r., skarga Nr 9316/81, Series A Nr 118
- Letellier v. Francja* z 26.06.1991 r., skarga Nr 12369/86, Series A Nr 207
- Lithgow and others v. Wielka Brytania* z 8.07.1986 r., skargi Nr 9006/80, 9262/81, 9263/81, 9265/81, 9313/81, 9405/81, Series A Nr 102
- Lombardo v. Włochy* z 26.11.1992 r., skarga Nr 12490/86, Series A Nr 249-C
- Luka v. Rumunia* z 21.07.2009 r., skarga Nr 34197/02
- Majorana v. Włochy* z 26.05.2005 r., skarga Nr 75117/01
- Manzoni v. Włochy* z dnia 19.02.1991 r., skarga Nr 11804/85, Series A Nr 195-B
- Marckx v. Belgia* z 13.06.1979 r., skarga Nr 6833/74
- Marle and others v. Holandia* z 26.06.1986 r., skargi Nr 8543/79, 8674/79, 8685/79, Series A Nr 101
- Martine v. Francja* z 12.04.2006 r., skarga Nr 58675/00
- Martins Moreira v. Portugalia* z 26.10.1988 r., skarga Nr 11371/85, Series A Nr 143
- Matos e Silva, Lda and others v. Portugalia* z 16.09.1996 r., skarga Nr 15777/89, RDJ 1996-IV
- Mavronichis v. Cypr* z 24.04.1998 r., skarga Nr 28054/95
- McGonnell v. Wielka Brytania* z 8.02.2000 r., skarga Nr 28488/95, RDJ 2000-II
- Meftah and others v. Francja* z 26.07.2002 r., skargi Nr 32911/96, 35237/97, 34595/97, ECHR 2002-VII
- Mehmet Eren v. Turcja* z 14.10.2008 r., skarga Nr 32347/02
- Merigaud v. Francja* z 24.09.2009 r., skarga Nr 32976/04
- Mežnarić v. Chorwacji* z 15.07.2005 r., skarga Nr 71615/01
- Micallef v. Malta* z 15.10.2009 r., skarga Nr 17056/06, ECHR 2009
- Michalak v. Polska* z 1.03.2005 r., skarga Nr 24549/03
- Mihowa v. Włochy* z 30.03.2010 r., skarga Nr 25000/07
- Mikulski v. Polska* z 10.09.1999 r., skarga Nr 27914/95
- Mincheva v. Bułgaria* z 2.09.2010 r., skarga Nr 21558/03

- Mitap i Muftuoglu v. Turcja* z 25.03.1996 r., skarga Nr 15530/89, RJD 1996-II
- Mocié v. Francja* z 8.04.2003 r., skarga Nr 46096/99
- Moczulski v. Polska* z 19.04.2011 r., skarga Nr 49974/08
- Monnell i Morris v. Wielka Brytania* z 2.03.1987 r., skargi Nr 9562/81, 9818/82, Series A Nr 115
- Moreira de Azevedo v. Portugalia* z 23.10.1990 r., skarga Nr 11296/84, Series A Nr 189
- Moser v. Austria* z 21.09.2006 r., skarga Nr 12643/02
- MPP Golub v. Ukraina* z 18.10.2005 r., skarga Nr 6778/05
- Neumeister v. Austria* z 27.06.1968 r., skarga Nr 1936/63, Series A Nr 008
- Niculwescu v. Rumunia* z 25.06.2013 r., skarga Nr 25333/03
- Obermeier v. Austria* z 28.06.1990 r., skarga Nr 11761/85, Series A Nr 179
- Olujic v. Chorwacja* z 5.02.2009 r., skarga 22330/05
- Önder v. Turcja* z 12.07.2005 r., skarga Nr 39813/98
- Oršuš and others v. Chorwacja* z 16.03.2010 r., skarga Nr 15766/03
- Osinger v. Austria* z 24.03.2005 r., skarga Nr 54645/00
- P v. Włochy* z 28.07.1999 r., skarga Nr 35265/97
- Pabla Ky v. Finlandia* z 22.06.2004 r., skarga Nr 47221/99, ECHR 2004-V
- Pammel v. Niemcy* z 1.07.1997 r., skarga Nr 17820/91, RJD 1997-IV
- Pellegrin v. Francja* z 8.12.1999 r., skarga Nr 28541/95, RJD 1999-VIII
- Péllissier i Sassi v. Francja* z 25.03.1999 r., skarga Nr 25444/94
- Peretyaka and Sheremetjev v. Ukraina* z 21.12.2010 r., skargi Nr 17160/06, 35548/06
- Perez de Rada Cavanilles v. Hiszpania* z 28.10.1998 r., skarga Nr 28090/95, RDJ 1998-VIII
- Perlov-Tkalčić v. Chorwacja* z 22.12.2009 r., skarga Nr 24810/06
- Pescador Valero v. Hiszpania* z 17.06.2003 r., skarga Nr 62435/00, ECHR 2003-VII
- Phyllis v. Grecja (Nr 1)* z 27.08.1991 r., skargi Nr 12750/87, 13780/88, 14003/88, Series A Nr 209
- Pierre-Bloch v. Francja* z 21.10.1997 r., skarga Nr 120/1996/732/938, RJD 1997-VI
- Piersack v. Belgia* z 1.10.1982 r., skarga Nr 8692/79, Series A Nr 053
- Pishchalnikov v. Rosja* z 24.09.2009 r., skarga Nr 7025/04
- Pizzetti v. Włochy* z 26.02.1993 r., skarga Nr 12444/86, Series A Nr 257-C
- Podbielski v. Polska* z 30.10.1998 r., skarga Nr 27916/95, RJD 1998-VIII
- Poiss v. Austria* z 23.04.1987 r., skarga Nr 9816/82, Series A Nr 117
- Ponomarev. v. Rosja* z 15.05.2008 r., skarga Nr 7672/03
- Potocka and others v. Polska* z 4.10.2001 r., skarga Nr 3376/96, ECHR 2001-X
- Pretto and others v. Włochy* z 8.12.1983 r., skarga Nr 7984/77, Series A Nr 071
- Probstmeier v. Niemcy* z 1.07.1997 r., skarga Nr 20950/92, RJD 1997-IV
- Procola v. Luksemburg* z 28.09.1995 r., skarga Nr 14570/89, Series A Nr 326
- Pullar v. Wielka Brytania* z 10.06.1996 r., skarga Nr 22399/93, RJD 1996-III
- Ratajczyk v. Polska* z 18.07.2006 r., skarga Nr 11215/02
- Ravnsborg v. Szwecja* z 23.03.1994 r., skarga Nr 14220/88, Series A Nr 283-B
- Reinprecht v. Austria* z 15.11.2005 r., skarga Nr 67175/01, RJD 2005-XII
- Riepan v. Austria* z 14.11.2000 r., skarga Nr 35115/97, RJD 2000-XII
- Ringeisen v. Austria – raport Komisji* z 19.03.1970 r., Series B Nr 11
- Ringeisen v. Austria (Nr 1)* z 16.07.1971 r., skarga Nr 2614/65, Series A Nr 13
- Robins v. Wielka Brytania* z 23.09.1997 r., skarga Nr 22410/93, RJD 1997-V
- Rolf Gustafsson v. Szwecja* z 1.07.1997 r., skarga Nr 29196/94, RJD 1997-IV
- Rouit i Navarro v. Francja* z 7.01.1991 r., skarga Nr 13532/88
- Ruiz Mateos v. Hiszpania* z 24.06.1993 r., skarga Nr 12952/87, Series A Nr 262
- Sacilor-Lormines v. Francja* z 9.11.2006 r., skarga Nr 65411/01
- Sainte-Marie v. Francja* z 7.12.1992 r., skarga Nr 12981/87, Series A Nr 253-A
- Saknovskiy v. Rosja* z 2.11.2010 r., skarga Nr 21272/03

- Salabiaku v. Francja* z 7.10.1988 r., skarga Nr 10519/83, Series A Nr 141-A
Salduz v. Turcja z 27.11.2008 r., skarga Nr 36391/02
Salerno v. Włochy z 12.10.1992 r., skarga Nr 13023/87, Series A Nr 245-D
Salesi v. Włochy z 26.02.1993 r., skarga Nr 13023/87, Series A Nr 257-E
Sander v. Wielka Brytania z 9.05.2000 r., skarga Nr 34129/96, RJD 2000-V
Schenk v. Szwajcaria z 12.07.1988 r., skarga Nr 10862/84, Series A Nr 140
Schmidt v. Austria z 9.12.1987 r., skarga numer 11831/85, DR 54/144
Schneider v. Francja z 30.06.2009 r., skarga Nr 49852/06
Schouten i Meldrum v. Holandia z 9.12.1994 r., skargi Nr 19005/91 i 19006/91, Series A Nr 304
Schuler-Zraggen v. Szwajcaria z 24.06.1993 r., skarga Nr 14518/89, Series A Nr 263
Scordino v. Włochy (Nr 1) z 29.07.2004 r., skarga Nr 36813/97, RJD 2006-V
Silva Pontes v. Portugalia z 23.03.1994 r., skarg Nr 14940/80, Series A Nr 286-A
Sovtransavto Holding v. Ukraina z 25.07.2002 r., skarga Nr 48553/99, ECHR 2002-VII
Sporrong & Lönnroth v. Szwecja z 25.10.1989 r., skargi Nr 7157/75 i 7152/75, Series A Nr 088
Sramek v. Austria z 22.10.1984 r., skarga Nr 8790/79, Series A Nr 084
Stanev v. Bułgaria z 17.01.2012 r., skarga Nr 36760/06
Stubbings and others v. Wielka Brytania z 3.05.1995 r., skarga Nr 22083/93, RJD 1996-IV
Styranowski v. Polska z 30.10.1998 r., skarga Nr 28616/95
Sunday Times v. Wielka Brytania (Nr 1) z 26.04.1979 r., skarga Nr 6538/74, Series A Nr 30
Sürmeli v. Niemcy z 8.06.2006 r., skarga Nr 75529/01
Süßmann (Süssmann) v. Niemcy z 16.09.1996 r., skarga Nr 20024/92, RJD 1996-IV
Sutter v. Szwajcaria z 22.02.1984 r., skarga Nr 8209/78, Series A Nr 74
Syngelidis v. Grecja z 11.02.2010 r., skarga Nr 24895/07
Terra Woningen B.V. v. Holandia z 17.12.1996 r., skarga Nr 20641/92, RJD 1996-VI
Thlimmenos v. Grecja z 6.04.2000 r., skarga Nr 34369/97, RJD 2000-IV
Tinnelly & Sons LTD and others & McElduff and others v. Wielka Brytania z 10.07.1998 r., skarga Nr 203901/92, RJD 1998-IV
Tocono i Profesorii Prometeiști v. Mołdawia z 26.06.2007 r., skarga Nr 32263/03
Tre Traktörer Aktiebolag v. Szwecja z 7.07.1989 r., skarga Nr 10873/84, Series A Nr 159
Tsikakis v. Niemcy z 10.02.2011 r., skarga Nr 1521/06
Twalib v. Grecja z 9.06.1998 r., skarga Nr 24294/94, RJD 1998-IV
Union Alimentaria Sanders S.A. v. Hiszpania z 7.07.1989 r., skarga Nr 11681/85, Series A Nr 157
Urbanek v. Austria z 9.12.2010 r., skarga Nr 35123/05
Vallee v. Francja z 26.04.1994 r., skarga Nr 22121/93, Series A Nr 289-A
Vasilescu v. Rumunia z 22.05.1998 r., skarga Nr 27053/95, RJD 1998-III Nr 73
Vernillo v. Francja z 20.02.1991 r., skarga Nr 11889/85
Vocaturu v. Włochy z 21.05.1990 r., skarga Nr 11891/85, Series A Nr 206-C
Voisine v. Francja z 8.02.2000 r., skarga Nr 27362/95
Vourakis v. Grecja – raport z 11.01.1995 r., skarga Nr 19106/91
Warsicka v. Polska z 16.01.2007 r., skarga Nr 2065/03
Weber v. Szwajcaria z 22.05.1990 r., skarga Nr 11034/84, Series A Nr 177
Werner v. Austria z 24.11.1997 r., skarga Nr 216835/93, RJD 1997-VII
Werner v. Polska z 15.11.2001 r., skarga Nr 26760/95
Wettstein v. Szwajcaria z 21.12.2000 r., skarga Nr 33958/96, ECHR 2000-XII
Włodarczyk v. Polska z 11.10.2011 r., skarga Nr 16286/07
X i Y v. Holandia z 26.03.1985 r., skarga Nr 8978/80, Series A Nr 091
X. v. Francja z 31.03.1992 r., skarga Nr 1802091, Series A Nr 234-C
X. v. Szwajcaria z 11.03.1982 r., skarga Nr 9000/80, DR 28/127
Zabłocki v. Polska z dnia 31.05.2011 r., skarga Nr 10104/08
Zimmermann i Steiner v. Szwajcaria z 13.07.1983 r., skarga Nr 8737/79, Series A Nr 066

Živilinskas v. Litwa z 12.12.2006 r., skarga Nr 34096/02
Zlinsat, spol. s.r.o. v. Bułgaria z 15.06.2006 r., skarga Nr 57785/00
Zolotas v. Grecja z 2.06.2005 r., skarga Nr 38240/02
Zumtobel v. Austria z 21.09.1993 r., skarga Nr 12235/86, Series A Nr 268-A
Zylkov v. Rosja z 21.06.2011 r., skarga Nr 5613/04

3. Orzecznictwo polskich sądów i trybunałów

3.1. Postanowienia Naczelnego Sądu Administracyjnego

Postanowienie NSA z 27.09.1996 r., I SA 1326/96, niepubl.
Postanowienie NSA z 21.02.1997 r., I SA 264/97, ONSA 1997, Nr 4, poz. 182
Postanowienie NSA z 16.11.1999 r., I SA 1614/99, ONSA 2000, Nr 4, poz. 168
Postanowienie NSA z 16.04.2002 r., II SA/Wr 2151/00, OSP 2003, Nr 10, poz. 134
Postanowienie NSA z 15.03.2004 r., FSK 258/04, niepubl.
Postanowienie NSA z 16.03.2004 r., GZ 4/04, ONSAiWSA 2004, Nr 1, poz. 7
Postanowienie NSA z 8.09.2004 r., FSK 371/04, niepubl.
Postanowienie NSA z 9.09.2004 r., FZ 360/04, niepubl.
Postanowienie NSA z 26.10.2004 r., OZ 509/04, niepubl.
Postanowienie NSA z 8.12.2004 r., OZ 701/04, niepubl.
Postanowienie NSA z 16.02.2005 r., OZ 1477/04, niepubl.
Postanowienie NSA z 1.03.2005 r., OZ 1646/04, niepubl.
Postanowienie NSA z 31.03.2005 r., I FZ 35/05, CBOSA
Postanowienie NSA z 20.10.2005 r., II FZ 653/05, OSP 2006, Nr 9, poz. 103
Postanowienie NSA z 28.11.2005 r., I OSK 1756/06, niepubl.
Postanowienie NSA z 14.12.2005 r., I OSK 1587/07, niepubl.
Postanowienie NSA z 16.12.2005 r., I OSK 1152/05, ONSAiWSA 2006, Nr 3, poz. 73
Postanowienie NSA z 7.03.2006 r., II OZ 211/06, CBOSA
Postanowienie NSA z 21.03.2006 r., I OZ 346/06, niepubl.
Postanowienie NSA z 26.04.2006 r., I OSK 303/06, ONSAiWSA 2006, Nr 6, poz. 179
Postanowienie NSA z 17.05.2006 r., II OZ 522/06, niepubl.
Postanowienie NSA z 23.05.2006 r., II GZ 51/06, niepubl.
Postanowienie NSA z 16.11.2006 r., II GSK 193/06, niepubl.
Postanowienie NSA z 12.12.2006 r., II GW 8/06, niepubl.
Postanowienie NSA z 30.01.2007 r., I OSK 1784/06, niepubl.
Postanowienie NSA z 2.02.2007 r., II OSK 65/07, ONSAiWSA 2007, Nr 4, poz. 80
Postanowienie NSA z 5.04.2007 r., AK II OZ 288/07, niepubl.
Postanowienie NSA z 11.12.2007 r., II OZ 1271/07, niepubl.
Postanowienie NSA z 22.02.2008 r., II FZ 60/08, ONSAiWSA 2008 Nr 6 poz. 97
Postanowienie NSA z 7.03.2008 r., I OZ 140/08, niepubl.
Postanowienie NSA z 12.03.2009 r., II FZ 80/09, niepubl.
Postanowienie NSA z 24.03.2009 r., II FZ 101/09, niepubl.
Postanowienie NSA z 24.03.2009 r., II FZ 91/90, niepubl.
Postanowienie NSA z 23.04.2009 r., I FZ 71/09, niepubl.
Postanowienie NSA z 9.07.2009 r., I OZ 713/09, niepubl.
Postanowienie NSA z 30.07.2009 r., I FZ 171/09, niepubl.
Postanowienie NSA z 6.08.2009 r., II OZ 648/09, niepubl.
Postanowienie NSA z 14.05.2010 r., II OZ 436/10, ONSAiWSA 2011, Nr 3, poz. 53
Postanowienie NSA z 27.05.2010 r., II FZ 255/10, niepubl.
Postanowienie NSA z 22.06.2010 r., II OZ 474/10, niepubl.
Postanowienie NSA z 28.09.2010 r., I FSK 1051/09, niepubl.

Postanowienie NSA z 20.01.2011 r., I GZ 7/11, niepubl.
Postanowienie NSA z 7.09.2011 r., I OSK 1382/11, LEX nr 1149164
Postanowienie NSA z 31.08.2011 r., I FZ 213/11, niepubl.
Postanowienie NSA z 7.12.2011 r., II GPP 7/11, niepubl.
Postanowienie NSA z 12.01.2012 r., II FPP 11/11, niepubl.
Postanowienie NSA z 28.03.2012 r., I OZ 179/12, niepubl.
Postanowienie NSA z 14.06.2012 r., I FZ 141/12, niepubl.
Postanowienie NSA z 4.10.2012 r., II FZ 700/12, niepubl.
Postanowienie NSA z 12.09.2013 r., II GPP 7/13, CBOSA
Postanowienie NSA z 12.09.2013 r., II GPP 8/13, CBOSA
Postanowienie NSA z 12.09.2013 r., II GPP 9/13, CBOSA

3.2. Postanowienia wojewódzkich sądów administracyjnych

Postanowienie WSA w Warszawie z 16.03.2004 r., I SA 1806/03, niepubl.
Postanowienie WSA w Bydgoszczy z 15.07.2005 r., II SAB/Bd 23/04, OSP 2006, Nr 3, poz. 30
Postanowienie WSA w Warszawie z 14.07.2008 r., II SA/Wa 890/08, niepubl.
Postanowienie WSA w Gdańsku z 20.04.2010 r., III SA/Gd 132/10, niepubl.
Postanowienie WSA w Warszawie z 21.04.2010 r., II SA/Wa 22/10, niepubl.
Postanowienie WSA w Olsztynie z 12.07.2011 r., II SA/Ol 404/11, niepubl.
Postanowienie WSA w Warszawie z 19.07.2011 r., II SA/Wa 1478/11, niepubl.
Postanowienie WSA w Warszawie z 28.10.2011 r., II SA/Wa 1852/11, niepubl.
Postanowienie WSA w Olsztynie z 10.07.2013 r., II SA/Ol 564/13, niepubl.

3.3. Postanowienia Sądu Najwyższego

Postanowienie SN z 11.01.1995 r., III ARN 75/94, OSNAPiUS 1995, Nr 9, poz. 106
Postanowienia SN z 22.04.1998 r., I CKN 1000/97, OSNC 1999, Nr 1, poz. 6
Postanowienie SN z 22.08.2000 r., IV CKN 1188/00, OSNC 2001, Nr 1, poz. 20
Postanowienie SN z 18.02.2005 r., III SPP 19/05, OSNP 2005, Nr 17, poz. 277
Postanowienie SN z 12.05.2005 r., III SPP 76/05, OSNP 2005, Nr 21, poz. 345
Postanowienie SN z 8.07.2005 r., III SPP 120/05, OSNP 2006, Nr 5–6, poz. 102
Postanowienie SN z 19.01.2006 r., III SPP 162/05, niepubl.
Postanowienie SN z 12.02.2009 r., III KO 2/2009, OSNKW 2009, Nr 3, poz. 24

3.4. Postanowienia Trybunału Konstytucyjnego

Postanowienie TK z 20.07.2004 r., Ts 48/2004, OTK-B 2004, Nr 5, poz. 296
Postanowienie TK z 14.11.2007 r., SK 53/2006, OTK-A 2007, Nr 10, poz. 139
Postanowienie TK z 25.11.2008 r., K 5/08, OTK-A 2008, Nr 9, poz. 169
Postanowienie TK z 9.11.2010 r., Ts 197/2008, OTK-B 2010, 6, poz. 423

3.5. Uchwały Naczelnego Sądu Administracyjnego

Uchwała składu 5 sędziów NSA z 23.06.1997 r., OPK 1/97, ONSA 1997, Nr 4, poz. 149
Uchwała NSA z 26.04.1999 r., FPS 5/99, ONSA 1999, Nr 3, poz. 78
Uchwała składu 7 sędziów NSA z 4.12.2000 r., FPS 12/00, ONSA 2001, Nr 2, poz. 57
Uchwała składu 5 sędziów NSA z 28.05.2001 r., OPK 10/01, ONSA 2001, Nr 4, poz. 159
Uchwała składu 7 sędziów NSA z 2.07.2001 r., FPS 1/2001, ONSA 2002, Nr 1, poz. 1
Uchwała składu 7 sędziów NSA z 23.05.2005 r., I OPS 3/05, ONSAiWSA 2005, Nr 6, poz. 110
Uchwała NSA z 10.04.2006 r., I OPS 3/06, ONSAiWSA 2006, Nr 3, poz. 69
Uchwała składu 7 sędziów NSA z 17.04.2012 r., I OPS 1/12, ONSAiWSA 2012, Nr 4, poz. 59
Uchwała NSA z 4.02.2008 r., I OPS 3/07, ONSAiWSA 2008, Nr 2, poz. 21

3.6. Uchwały Sądu Najwyższego

- Uchwała SN z 5.02.1988 r., III AZP 1/88, OSPiKA 1989, Nr 3, poz. 59
Uchwała SN z 14.06.1991 r., III AZP 2/91, OSNCP 1992, Nr 1, poz. 3
Uchwała SN z 30.09.1991 r., III CZP 83/91, OSNC 1992, Nr 5, poz. 64
Uchwała SN z 8.01.1992 r., III CZP 138/91, OSNCP 1992, Nr 7–8, poz. 128
Uchwała SN z 6.03.1998 r., III CZP 70/97, OSNC 1998, Nr 9, poz. 132
Uchwała SN z 21.09.2000 r., III CZP 14/00, OSNC 2001, Nr 2, poz. 21
Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 12.03.2003 r., III CZP 85/02, OSNC 2003, Nr 10, poz. 129
Uchwała SN z 17.11.2004 r., III SPP 42/04, OSNP 2005, Nr 1, poz. 71
Uchwała SN z 18.01.2005 r., III SPP 113/04, OSNP 2005, Nr 9, poz. 134
Uchwała SN z 19.01.2005 r., III SPP 113/04, MoP 2005, Nr 3
Uchwała SN z 19.01.2005 r., III SPP 115/04, OSNP 2005, Nr 9, poz. 135
Uchwała SN z 16.11.2005 r., III SPP 42/04, OSNP 2005, Nr 5, poz. 71
Uchwała pełnego składu Sądu Najwyższego z 14.11.2007 r., BSA I-4110-5/2007, OSNC 2008, Nr 4, poz. 42

3.7. Uchwały Trybunału Konstytucyjnego

- Uchwała Trybunału Konstytucyjnego z 25.01.1995 r., W 14/94, OTK 1995, Nr 1, poz. 19

3.8. Wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego

- Wyrok NSA z 20.07.1981 r., SA 1163/81, OSPiKA 1982, Nr 9/10, poz. 169
Wyrok NSA z 28.06.1982 r., I SA 47/82, Przegląd Orzecznictwa Sądu Najwyższego 1985, Nr 1, s. 147
Wyrok NSA z 14.06.1983 r., SA/Wr 6/83, GP 1983, Nr 24
Wyrok NSA z 30.06.1983 r., I SA 178/83, ONSA 1983, Nr 1, poz. 51
Wyrok NSA z 22.02.1984 r., I SA 1748/83, niepubl.
Wyrok NSA z 5.11.1987 r., IV SAB 23/87, ONSA 1988, Nr 1, poz. 13
Wyrok NSA z 21.02.1994 r., I SAB 54/93, OSP 1995, Nr 11, poz. 222
Wyrok NSA z 3.06.1996 r., II SA 74/96, ONSA 1997, Nr 2, poz. 89
Wyrok NSA z 30.01.1997 r., I SA/Po 1786/96, Pal. 1997, Nr 7–8
Wyrok NSA z 27.05.1998 r., IV SA 164/88, CBOSA
Wyrok NSA z 20.07.1999 r., I SAB 60/99, OSP 2000, Nr 6, poz. 87
Wyrok NSA z 6.09.2001 r., V SAB 315/00, MoP 2002, Nr 12
Wyrok NSA z 18.09.2003 r., II SA 2637/02, niepubl.
Wyrok NSA z 30.03.2004 r., GSK 10/04, MoP 2004, Nr 9, s. 392
Wyrok NSA z 1.06.2004 r., GSK 73/04, MoP 2004, Nr 14, s. 632
Wyrok NSA z 30.06.2004 r., FSK 208/04, ONSA2004, Nr 3, poz. 55
Wyrok NSA z 14.07.2004 r., FSK 37/04, ONSAiWSA 2004, Nr 3, poz. 70
Wyrok NSA z 16.09.2004 r., OSK 247/04, ONSAiWSA 2004, Nr 2, poz. 30
Wyrok NSA z 21.12.2005 r., II GSK 295/05, ONSAiWSA 2006, Nr 3, poz. 74
Wyrok NSA z 27.05.2008 r., II FSK 472/07, niepubl.
Wyrok NSA z 11.07.2008 r., II OSK 752/07, niepubl.
Wyrok NSA z 2.12.2008 r., II OSK 1500/07, niepubl.
Wyrok NSA z 20.04.2010 r., II OSK 699/09, niepubl.
Wyrok NSA z 24.08.2010 r., I FSK 1719/09, niepubl.
Wyrok NSA z 21.10.2010 r., I GSK 262/09, niepubl.
Wyrok NSA z 29.06.2011 r., II OSK 633/11, ONSAiWSA 2012, Nr 3, poz. 55
Wyrok NSA z 17.01.2013 r., I FSK 2125/11, niepubl.
Wyrok NSA z 12.02.2013 r., I OSK 818/12, niepubl.

3.9. Wyroki i postanowienia wojewódzkich sądów administracyjnych

- Wyrok WSA w Warszawie z 1.07.2004 r., II SA 4031/03, LEX nr 173993
Postanowienie WSA w Białymstoku z 30.11.2004 r., II SAB/Bk 25/04, ONSAiWSA 2005, Nr 6, poz. 113
Postanowienie WSA w Gliwicach z 7.11.2005 r., I SA/Gl 1540/05, niepubl.
Wyrok WSA w Olsztynie z 20.09.2006 r., II SA/Ol 456/06, niepubl.
Wyrok WSA w Warszawie z 13.10.2006 r., VI SA/Wa 1324/06, niepubl.
Wyrok WSA w Poznaniu z 12.12.2006 r., I SA/Po 562/06, ONSAiWSA 2008, Nr 2, poz. 39
Wyrok WSA w Warszawie z 3.03.2007 r., II SA/Wa 1190/06, niepubl.
Wyrok WSA w Warszawie z 8.05.2007 r., VII SA/Wa 97/07, niepubl.
Wyrok WSA we Wrocławiu z 25.04.2008 r., I SA/Wr 1880/07, niepubl.
Wyrok WSA w Kielcach z 17.12.2009 r., II SA/Ke 684/09, niepubl.
Wyrok WSA w Poznaniu z 9.06.2010 r., II SA/Po 148/10, niepubl.
Wyrok WSA w Bydgoszczy z 9.03.2011 r., I SA/Bd 17/11, niepubl.
Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z 1.06.2011 r., II SA/Go 233/11, niepubl.
Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z 7.12.2011 r., II SA/Go 841/11, niepubl.
Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z 22.12.2011 r., II SA/Go 843/11, niepubl.
Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z 29.12.2011 r., II SA/Go 914/11, niepubl.
Wyrok WSA we Wrocławiu z 8.02.2012 r., III SA/Wr 591/11, niepubl.
Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z 12.04.2012 r., II SA/Go 181/12, niepubl.
Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z 8.09.2011 r., II SA/Go 439/11, niepubl.
Wyrok WSA w Bydgoszczy z 20.02.2013 r., I SA/Bd 6/13, niepubl.
Wyrok WSA w Kielcach z 13.06.2013 r., II SAB/Ke 23/13, niepubl.
Wyrok WSA w Poznaniu z 11.10.2013 r., II SAB/Po 69/13, niepubl.
Wyrok WSA w Warszawie z 15.10.2013 r., VII SAB/Wa 60/13, niepubl.
Wyrok WSA w Opolu z 24.10.2013 r., II SAB/Op 59/13, niepubl.
Wyrok WSA w Olsztynie z 5.11.2013 r., II SA/Ol 812/13, niepubl.
Wyrok WSA w Krakowie z 5.12.2013 r., III SA/Kr 126/13, niepubl.
Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z 26.03.2014 r., II SAB/Go 20/14, niepubl.
Wyrok WSA we Wrocławiu z 10.04.2014 r., II SAB/Wr 14/14, niepubl.

3.10. Wyroki Trybunału Konstytucyjnego

- Wyrok TK z 7.01.1992 r., K 8/91, OTK 1992, Nr 1, poz. 5
Wyrok TK z 25.02.1992 r., K 3/91, OTK 1992, Nr 1, poz. 1
Wyrok TK z 25.02.1992 r., K 4/91, OTK 1992, Nr 1, poz. 2
Wyrok TK z 8.12.1992 r., K 3/92, OTK 1992, Nr 2, poz. 26
Wyrok TK z 21.11.1994 r., K 6/94, OTK 1994, Nr 2, poz. 39
Wyrok TK z 22.11.1995 r., K 19/95, OTK 1995, Nr 3, poz. 16
Wyrok TK z 24.06.1997 r., K 21/96, OTK 1997, Nr 2, poz. 23
Wyrok TK z 9.06.1998 r., K 28/97, OTK-A 1998, Nr 4, poz. 50
Wyrok TK z 24.06.1998 r., K 3/98, OTK 1998, Nr 4, poz. 52
Wyrok TK z 14.04.1999 r., K 8/99, OTK ZU 1999, Nr 3, poz. 41
Wyrok TK z 27.01.1999 r., K 1/98, OTK ZU 1999, Nr 1, poz. 3
Wyrok TK z 16.03.1999 r., SK 19/98, OTK 1999, Nr 3, poz. 36
Wyrok TK z 14.06.1999 r., K 11/98, OTK 1999, Nr 5, poz. 97
Wyrok TK z 14.12.1999 r., SK 14/98, OTK 1999, Nr 7, poz. 163
Wyrok TK z 10.07.2000 r., SK 12/99, OTK 2000, Nr 5, poz. 143
Wyrok TK z 10.05.2000 r., K 21/99, OTK 2000, Nr 4, poz. 109
Wyrok TK z 2.04.2001 r., SK 10/00, OTK 2001, Nr 3, poz. 52
Wyrok TK z 13.05.2002 r., SK 32/01, OTK-A 2002, Nr 3, poz. 31

- Wyrok TK z 11.06.2002 r., SK 5/02, OTK-A 2002, Nr 4
Wyrok TK z 12.06.2002 r., P 13/01, OTK-A 2002 Nr 4 poz. 42
Wyrok TK z 4.07.2002 r., P 12/01, OTK-A 2002, Nr 4, poz. 50
Wyrok TK z 11.12.2002 r., SK 27/01, OTK-A 2002, Nr 7, poz. 93
Wyrok TK z 19.02.2003 r., P 11/02, OTK-A 2003, Nr 2, poz. 12
Wyrok TK z 12.05.2003 r., SK 38/02, OTK-A 2003, Nr 5, poz. 38
Wyrok TK z 24.10.2003 r., SK 8/02, OTK-A 2003, Nr 3, poz. 20
Wyrok TK z 18.02.2004 r., K 12/03, OTK-A 2004, Nr 2, poz. 8
Wyrok TK z 21.04.2004 r., K 33/03, OTK-A 2004, Nr 4, poz. 312
Wyrok TK z 20.07.2004 r., SK 19/02, OTK-A 2004, Nr 7, poz. 67
Wyrok TK z 7.09.2004 r., P 4/04, OTK-A 2004, Nr 8, poz. 81
Wyrok TK z 14.03.2005 r., K 35/04, OTK-A 2005, Nr 3, poz. 23
Wyrok TK z dnia 29.11.2005 r., P 16/04, OTK-A 2005, Nr 10, poz. 119
Wyrok TK z 13.12.2005 r., SK 53/04, OTK-A 2005, Nr 11, poz. 134
Wyrok TK z 16.01.2006 r., SK 30/05, OTK-A 2006, Nr 1, poz. 2
Wyrok TK z 26.06.2006 r., SK 55/05, OTK-A Nr 2006, Nr 6, poz. 67
Wyrok TK z 23.10.2006 r., SK 42/04, OTK-A 2006, Nr 9, poz. 125
Wyrok TK z 30.10.2006 r., S 3/06, OTK-A 2006, Nr 9, poz. 146
Wyrok TK z 24.10.2007 r., SK 7/06, OTK-A 2007, Nr 9, poz. 108
Wyrok TK z 14.11.2007 r., SK 16/05, OTK-A 2007, Nr 10, poz. 124
Wyrok TK z 28.11.2007 r., K 39/07, OTK-A 2007, Nr 10, poz. 129
Wyrok TK z 19.02.2008 r., P 49/06, OTK-A 2008, Nr 1, poz. 5
Wyrok TK z 26.02.2008 r., SK 89/06, OTK-A 2008 Nr 1, poz. 7
Wyrok TK z 27.05.2008 r., SK 57/06, OTK-A 2008, Nr 4, poz. 63
Wyrok TK z 10.06.2008 r., SK 17/07, OTK-A 2008, Nr 5 poz. 78
Wyrok TK z 8.07.2008 r., K 46/07, OTK-A 2008, Nr 6, poz. 104
Wyrok TK z 16.09.2008 r., SK 76/06, OTK-A 2008, Nr 7, poz. 12
Wyrok TK z 14.10.2008 r., SK 6/07, OTK-A 2008, Nr 8, poz. 137
Wyrok TK z 15.10.2008 r., P 32/06, OTK-A 2008, Nr 8, poz. 138
Wyrok TK z 16.12.2008 r., P 68/07, OTK-A 2008, Nr 10, poz. 81
Wyrok TK z 15.01.2009 r., K 45/07, OTK-A 2009, Nr 1, poz. 3
Wyrok TK z 18.02.2009 r., Kp 3/08, OTK-A 2009, Nr 2, poz. 9
Wyrok TK z 25.05.2009 r., SK 54/08, OTK-A 2009, Nr 5, poz. 69
Wyrok TK z 12.05.2011 r., P 38/08, OTK-A 2011, Nr 4, poz. 33
Wyrok TK z 16.11.2011 r., SK 45/09, Dz.U. z 2011 r. Nr 254, poz. 1530
Wyrok TK z 18.07.2011 r., SK 10/10, OTK-A 2011, Nr 6, poz. 58
Wyrok TK z 13.03.2012 r., P 39/10, OTK-A 2012, Nr 3, poz. 3
Wyrok TK z 8.10.2013 r., K 30/11, Dz.U. z 2013 r. poz. 1262

Dr Justyna E. Kulikowska-Kulesza jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym w Katedrze Prawa Administracyjnego na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku.

Wydawnictwo edu-Libri jest oficyną wydawniczą e-publicacji naukowych i edukacyjnych.

Współpracujemy z doświadczonymi redaktorami merytorycznymi oraz technicznymi specjalizującymi się w przygotowywaniu publikacji naukowych i edukacyjnych. Stawiamy na jakość i profesjonalizm łączone z nowoczesnością, a najważniejsze dla nas są przyjemność współtworzenia i satysfakcja z dobrze wykonanego zadania.

Nasze publikacje elektroniczne są dostępne w księgarniach internetowych oraz w czytelnich on-line ibuk.pl i nasbi.pl.

Sprzedaż książek drukowanych prowadzi wydawnictwo (zamówienia na adres: edu-libri@edu-libri.pl) oraz księgarnie stacjonarne i internetowe (szczegóły na stronie wydawnictwa).

